

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Факультет музичної та хореографічної освіти
Кафедра музичного мистецтва і хореографії

Волкова Ю.І.

ПОПУЛЯРНА ТАНЦЮВАЛЬНА КУЛЬТУРА

(КОСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Напрямок підготовки: 024 (Хореографія)

Затверджено на засіданні
кафедри музичного мистецтва і
хореографії
протокол № 15 від 14 травня 2025 р.
Зав. кафедри _____ Степанова Л.В.

Одеса 2025

УДК: 378:793.3"XIX/XX"(042.3)

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 29 травня 2025 року)

Волкова Ю.І. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Популярна
танцювальна культура» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 024 (Хореографія). Одеса : Університет Ушинського». 2025. 52 с.

Рецензенти:

Коган Ю.А., президент міської Асоціації хореографічних
колективів, керівник Одеського міського центру хореографічного мистецтва;

Мікулінська О.С., кандидат філософських наук, доцент кафедри
музичного мистецтва і хореографії ДЗ Південноукраїнський національний
педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Популярна танцювальна культура» узагальнює основні положення курсу, спрямованого на вивчення витоків, особливостей та тенденцій розвитку популярних танцювальних форм у глобальному і локальному контекстах. У межах конспекту представлено систематизований виклад теоретичних аспектів дисципліни, що дозволяє студентам сформулювати цілісне уявлення про естетичні, соціокультурні та стилістичні особливості популярного танцю. Матеріал базується на авторській програмі курсу, розробленій для студентів спеціальності 024 «Хореографія» другого курсу бакалаврського рівня Університету Ушинського. Конспект лекцій призначений для студентів, аспірантів, викладачів хореографічних і мистецько-педагогічних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться сучасними формами танцювального мистецтва.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Тематичний план викладання дисципліни «Популярна танцювальна культура».....	7
Конспект лекцій з дисципліни «Популярна танцювальна культура»:	
Тема 1. Соціально-культурні аспекти танцю.....	8
Тема 2. Європейський соціальний танець у контексті історичних епох.....	14
Тема 3. Американська танцювальна хвиля XX століття.....	23
Тема 4 Музично-танцювальна революція 50-х років XX століття, формування молодіжної субкультури: Jitterbug, boogie-woogie, twist, cha-cha-cha, rock-n-roll, диско.....	29
Тема 5. Хіп-хоп як глобальне танцювальне явище.....	34
Тема 6. Стили street dance у молодіжному середовищі.....	39
Тема 7. Танцювальні напрями в масовій культурі XXI століття. Глобалізація та кроскультурні взаємодії в сучасному популярному танцю.....	44

ВСТУП

Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Популярна танцювальна культура» розроблений відповідно до змісту освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 024 «Хореографія» та враховує місце дисципліни в структурно-логічній схемі фахової підготовки. Зміст лекцій побудований з урахуванням обсягу годин, передбачених навчальним планом, і спрямований на формування у студентів системного уявлення про феномен популярного танцю як важливого елементу сучасної культури.

Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення з провідними танцювальними напрямками та стилями, їх історико-культурним підґрунтям, естетичними характеристиками, соціальними функціями й впливом на розвиток хореографічного мистецтва. Матеріал конспекту є логічним продовженням та доповненням теоретичних і практичних знань, здобутих у межах інших професійно орієнтованих дисциплін.

Опанування курсу сприяє розширенню культурного кругозору студентів, розвитку аналітичного мислення, удосконаленню їхньої мистецької обізнаності, а також формуванню здатності до професійного аналізу й інтерпретації явищ сучасного танцювального процесу.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про феномен популярної танцювальної культури як важливої складової сучасного мистецького простору, розвиток аналітичного мислення щодо аналізу явищ популярної хореографії в соціально-історичному, культурному, політичному контексті та тенденцій її розвитку, ознайомлення з провідними стилями, напрямками, технологіями та ключовими постатями популярного танцю, а також удосконалення практичних навичок у галузі хореографічного мистецтва. У ході опанування курсу студенти набувають можливості розширювати художній кругозір і ерудицію, поглиблювати власні знання з різноманітних напрямів танцю, формувати вміння добору, аналізу й

адаптації хореографічного матеріалу відповідно до теми та мети мистецької задачі.

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти мають **знати:**

- історичні витoki, основні етапи становлення та розвитку популярної танцювальної культури;
- основні стилі й напрями популярного танцю, їх характерні риси, засоби виразності та специфіку хореографічної лексики;
- ключові фігури, персоналії, школи та феномени, що сформували танцювальні тренди;
- соціокультурні контексти виникнення різних популярних танцювальних стилів;
- особливості впливу медійних та цифрових платформ на формування сучасної танцювальної культури;
- тенденції розвитку популярного танцю в контексті міжкультурної взаємодії та глобалізації.

вміти:

- ідентифікувати провідні стилі популярного танцю, аналізувати та порівнювати різні напрями популярної танцювальної культури, розуміти їх соціокультурний контекст;
- критично оцінювати танцювальні відеоматеріали та сценічні продукти масової культури;
- застосовувати засоби популярної хореографії у творчих проектах, культурно-мистецьких заходах та освітній діяльності;
- здійснювати самоаналіз і корекцію власної виконавської й педагогічної практики у сфері популярного танцю.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Популярна танцювальна культура

Розподіл лекційних тем і годин

№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	Соціально-культурні аспекти танцю.	2
2	Європейський соціальний танець у контексті історичних епох.	2
3	Американська танцювальна хвиля XX століття. Свінгові танці.	2
4	Музично-танцювальна революція 50-х років XX століття, формування молодіжної субкультури: Jitterbug, boogie-woogie, twist, cha-cha-cha, rock-n-roll, диско	1
5	Хіп-хоп як глобальне танцювальне явище.	1
6	Стилі street dance у молодіжному середовищі.	1
7	Танцювальні напрями в масовій культурі XXI століття. Глобалізація та кроскультурні взаємодії в сучасному популярному танцю.	1

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОПУЛЯРНА ТАНЦЮВАЛЬНА КУЛЬТУРА»

ТЕМА 1. Соціально-культурні аспекти танцю

Мета: ознайомити студентів з танцем як соціокультурним феноменом, сформувати розуміння поняття «танцювальна культура» в контексті культурологічного аналізу, дослідити витоки популярної танцювальної культури через призму первісних і стародавніх цивілізацій.

Професійна спрямованість: формування базових знань щодо ролі танцю в культурному коді людства, комунікативно-соціальних функцій танцю та витоків популярної танцювальної культури як підґрунтя для подальшої професійної діяльності хореографа.

План лекції

1. Танцювальна культура як складова культурного коду людства.
2. Поняття «популяризація» в культурологічному контексті.
3. Генетичні та комунікативні витоки танцю.
4. Танцювальні практики первісних суспільств.
5. Танцювальні традиції Стародавнього Єгипту, Греції та Риму.

1. Танцювальна культура як складова культурного коду людства

Танець — одна з найдавніших форм художньої виразності, що виконує не лише естетичну, а й соціальну, ритуальну, комунікативну функції. У культурологічному дискурсі танець розглядається як текст культури, що несе знакову, символічну і ментальну інформацію про епоху, спільноту, етнос. Танцювальна культура є інтегральним елементом культурного коду, крізь який реалізуються архетипні патерни поведінки, соціальні ролі та ціннісні орієнтири. Хореографічне мистецтво пройшло складний шлях еволюційного розвитку. Першоджерелами танцю були різноманітні рухи, жести, що пов'язувалися з трудовими процесами, спостереженнями людини над природою, враженнями від довколишнього світу. Розвиток хореографічної культури відбувався в контексті загальноєвропейських художньо-мистецьких тенденцій. Здатність до ритмовідчуття та його значення в пізнанні світу і творчості людини усвідомлювалось ще у Стародавні часи, уже в перших ученнях філософів Стародавньої Греції. Поняття гармонії і ритму мислились як універсальні характеристики впорядкувальної тенденції Космосу. Із XVII ст. почала складатися сучасна система сценічного танцю з поділом на класичний (та його різновиди) і народний. Танець розглядався як історико-культурологічний феномен, що є відображенням епохи.

2. Поняття «популяризація» в культурологічному контексті

Популяризація танцю — це процес його трансформації та адаптації до широких соціальних груп, з метою збереження, передачі та інкультурації хореографічної традиції. У межах масової культури популяризація сприяє формуванню нових танцювальних жанрів, стилів, модифікацій рухової лексики, що стають засобом самовираження, соціальної взаємодії, медіа-репрезентації. Журавльова А.В. визначає термін «популярний танець» (синонім «модний») як танець який танцюють всі, тому що він подобається. Визначення «популярний» ґрунтується на масових, зазвичай не суворих, смаках, які господарюють у певний момент у суспільстві. Успіх об'єкту (танцю) при визначенні «популярний» може не відповідати його дійсній цінності. Він може стати популярним відносно швидко. Існує декілька моделей структуризації популярної хореографії. Ось одна з них.

Популярні танцювальні напрями можна умовно розділити на дві категорії:

Соціальні танці (Social dance). Серед них:

- Танці в стилі «латін» — мамбо, сальса, бачата, меренге та ін,
- Танці в стилі «свінг» — лінді-хоп, бугі-вугі та ін.;
- Аргентинське танго;
- Хастл.

Молодіжні танці (танці, якими захоплюється молодь переважно до 25 років). Їх можна розділити на:

- Вуличні танцювальні стилі- бібоінг, паппінг, локінг, хіп-хоп;
- Клубні танцювальні стилі — хаус, вакінг, вогінг, джампстайл, джаз-фанк, регетон та ін,
- Соціальні танці — це категорія танців, які виконуються на танцювальних майданчиках, танцювальних вечорах. На відміну від сценічного танцю, метою якого є не художній виступ на публіку, соціальний танець виконується для задоволення самих танцівників. Соціальні танці існують як своєрідна форма спілкування між людьми, для розваг та відпочинку.

Новітній напрям або стиль танцю може бути зрозумілий тільки в історичному, соціально-економічному, комунікативно-психологічному вимірах, у логіці загальнокультурних процесів (Плахотнюк, 2016: 55).

3. Генетичні та комунікативні витоки танцю

Генетично танець пов'язаний з базовими психофізіологічними потребами людини: ритмом, рухом, тілесною експресією. Як форма невербальної комунікації, танець слугував засобом ідентифікації, емоційної взаємодії та

об'єднання індивідів у соціальні групи. У первісних культурах танець виступав універсальною мовою племені, що структурувала соціальні відносини, зберігала колективну пам'ять, закладала основи культурної спадкоємності.

4. Танцювальні практики первісних суспільств

У первісному соціумі танець виконував багатофункціональну роль:

- комунікативну — вираження емоцій, координація дій;
- соціалізуючу — введення індивіда у спільноту, ініціація;
- енергетичну — акумуляція та передача життєвої енергії;
- інформаційну — збереження знань про навколишній світ, репетиції дій (наприклад, перед полюванням).

Танець був частиною обрядово-календарних дійств, шаманських практик, обрядів переходу. Він уособлював синкретизм мистецтв — поєднання руху, звуку, слова, візуального образу.

Первісний танець (X тис. років до н.е. – I тис. років до н.е.) як компонент структури художньої творчості відображав ідеологічні уявлення, які склалися серед первісних людей. Розподіл і характер суспільної праці серед чоловіків і жінок наклали свій відбиток і на художню творчість первісного суспільства. Свідчення про художню творчість первісного суспільства доби палеоліту, мезоліту, неоліту та енеоліту, відомі переважно завдяки дослідженням печерних і наскальних розписів, містять опис елементів первісного побуту. Значне місце серед цих елементів посідають малюнки із зображенням первісного танцю, який можна поділити на *«тотемні» танці, обрядові танці чоловіків і жінок, а також побутові танці*

Тотемні танці – культові танці, які виконувалися під час певних обрядів і магічних ритуалів у таємній печері. Печера була своєрідним святилищем, де посвячені особи – шамани здійснювали тотемні ритуальні дійства, які безпосередньо супроводжувалися танцями, заклинаннями, звертанням до певної тварини – тотемного пращура.

Обрядові танці – танці, які відображали певне дійство (обряд). Розподілялися танці на чоловічі і жіночі.

Чоловічі обрядові танці, у свою чергу, розподілялися на мисливські й військові. «Мисливські танці» зустрічаються вже в наскальних малюнках мезоліту й неоліту у вигляді зображень мисливців, які полюють на великого звіра – лева, мамонта, оленя, чи ловлять рибу. «Військові танці» беруть свій початок з доби мезоліту.

Жіночі обрядові танці розподілялись на «плодючі танці», «тваринні танці» та «військові танці». Зображення в наскальних малюнках тваринних танців належать ще до часів палеоліту.

Побутові танці – танці, які відображали елементи побуту первісних людей. З'явилися ще в добу мезоліту. Вони поділялися на сюжетні й безсюжетні.

6. *Танцювальні традиції Стародавнього Єгипту, Греції та Риму*

Доба Давнього Світу охоплює період від початку Єгипетської цивілізації до падіння західної Римської імперії. Рабовласницькі держави Давнього Сходу зробили значний внесок в історію людства: вони навчилися обробляти залізо, добувати сталь, скло та вироби з нього, винайшли компас, папір, порох, створили писемність, законодавство. Саме там встановлені монотеїстичні та пантеїстичні форми релігії, теократичний, деспотично-імперський державний устрій, там же окреслились особливості основних видів мистецтва (образотворче, музика, танець). Досягнення давньосхідних держав стали основою подальшого розвитку країн Сходу, справили сильний вплив на колиску європейської цивілізації – Давню Елладу (Грецію) і Давній Рим (Італію)

Наприкінці V–IV тис. до н.е. в історії людства починається новий етап – з'являються перші цивілізації, які різко відрізняються від первісних суспільств. Найважливішою характерною рисою нового рівня суспільства стало створення рабовласницьких держав, які виникають на широкій території від Середземномор'я до Тихого океану, а також на американському континенті. Історію Давнього Світу, час, коли танцювальне мистецтво мало змогу проявити себе професійно, умовно поділити на два етапи: 100 р. до н.е. – 1000 р. до н.е. (*доба розквіту давніх держав – Давній Єгипет, Давня Месопотамія, Давній Китай Давня Індія*); 1000 р. до н.е. – 200 р. до н.е. (*доба пізньої давнини – Ізраїль, Фінікія, Ассирія, Вавилон, Давня Індія, Давній Китай, Давня Персія*).

Розвиток культури безпосередньо пов'язаний з процесами розвитку продуктивного виробництва, матеріальним і духовним розшаруванням суспільства, освоєнням нових культурних надбань. Найдавніші з них (країни Сходу, антична Еллада (Греція) та Рим (Італія) характеризуються швидким зростаннями обсягів виробництва, підвищенням рівня життя людей, перетворенням мистецтва у самостійну форму діяльності. Контакти між Далеким і Близьким Сходом були досить слабкими, що обумовило різноманітність та унікальність їх культури й мистецтва. Культура і мистецтво Давньосхідних держав були тісно пов'язані з релігією, і в дійсності задовольняло її потреби

У культурах Стародавнього Сходу танець перетворився на форму ритуального служіння.

Танець Давнього Єгипту (1500 р. до н.е. – 30 р. до н.е.): танці здійснювались жерцями та жерцями в межах релігійного культу (напр., танець богині Бастет), мали символічне значення та структуровану ієрархію. Насамперед, це *храмові та релігійно-святкові танці* – релігійні церемонії, святкові й похоронні обряди, таємничо-магічні ритуали жерців та жриць. Головними виконавцями були жерці та жриці, а також служники храмів. Серед таких танців слід виокремити астральний танець (зображення небесних світил і їх руху у Всесвіті) та божественний танець – прославлення Озіріса, Гора, Ізиди, Анубіса, Сета, Птаха, Амона-Ра, Апіса, які супроводжувалися рухливими картинами пишного дійства у виконанні танцівників, жерців і жриць (нині яще справедливо можна було б назвати балетом).

Іншою розвиненою танцювальною формою були *побутові танці* – розважально-придворні й народні. Перші мали світський характер і були прийняті при дворі фараонів та аристократії. До них належали побутово-ритуальні (міміка з танцями), у яких танець виконував сам фараон при призначенні на міністерську посаду поважних єгиптян; побутово-розважальні, святкові (пантомімічно-театральні), призначені фараоном чи його двором пишні танцювальні дійства – вистави для задоволення. Другі ж були поширені серед селян і ремісників, наприклад, весільні, поховальні танці (співи з танцями). Свідoctва про танці Давнього Єгипту ми маємо з літературних джерел – «Книги мертвих», єгипетських міфів, а також живопису давньоєгипетських храмів (Абу Сембал, Карнак, Луксор). Важливо наголосити, що танець, форми, рухи, позиції (як і культура і мистецтво Єгипту взагалі) наклали свій відбиток на культуру Давньої Греції, будучи для неї певним зразком. Танець у Давньому Єгипті носив назву *т'єреф*. Танцювальна техніка була схожа із сучасною. Рухи були виразні, змістовні, плавні; застосування стрибків вважалося дикунським. Єгиптянам був відомий *pirouette*, *port de bras*, *petit et grand sauté*; балетні форми – *pas marché*, *pas couru*, *pas de deux*, *pas trois*, *pas de quatre*. Стилiзація давньоєгипетського танцю знайшла своє місце у творчості представників академічного балету – Маріуса Петіпа «Дочка Фараона», сучасного балету – Михайла Фокіна «Клеопатра, або Єгипетські ночі», а також серед представників *модерн-танцю* (Рут Сен-Дені і Теда Шоуна, Марти Грем).

Танець Стародавньої Еллади (Греції): танець розглядався як частина гармонійного виховання людини (калакогатія). Найбільшого поширення танцювальне мистецтво набуло в давньогрецьких театральних виставах і

святах богів. Танцювальне мистецтво Давньої Еллади мало назву *оркестіка*. Танці поділялися на *культові помірні* – на честь богів і богинь Аполлона, Афін, Афродіти, Деметри; *військові танці* – *подізм* (швидкий марш), *ксефізм* (рід битви), *піррічний* (військова пантоміма); *побутові танці* – *гормос* (танець оголених жінок і чоловіків), *геранос* (журавель), *домашні танці* (гіменій, гінгра); *театральні танці* – *денос* (величний танець), *евмелія* (трагічний танець), *тіпорхематіс* (одночасні спів і танець), *парабена* (*pas de deux*); *кардак* (комічний танець), *сікініс* (сатиричний танець), *гіперхіматика* (ліричний танець під спів). *Священні (культові) танці* мали місце на святах і релігійних церемоніях – Містеріях Діоніса. На честь Діоніса створювалися цілі видовища з танцями. Перша частина цього видовища мала містично-літургійний зміст, супроводжувалася танцювальними обрядами. Друга мала вакханалістично-розбещений характер, супроводжувалася питтям вина, оргіями, шумними веселощами (танцями сатирів, панів, вакханок). Якщо танці на честь Діоніса мали масово-розважальний і не завжди етичний зміст, то танці на честь бога Аполлона та богині Афін мали шляхетніший, витонченіший характер. Під час танців Аполлона співалися славословні гімни на його честь. Техніка давньогрецького танцю була досить складною. Були прийняті п'ять позицій ніг, рухи руками були виразні, мали конкретний зміст, виконання «*pirouette*» та «*tour en l'air*» було досить подібним до сучасного. Використовувалися стрибки – *tamps levé sauté*, *pas echappé*, *pas assemblé*, *pas jeté*, *pas de chat*, *sissinnes*, а також акробатичні вправи *salto*, *flic-flac* тощо. У танці застосовувалися певні пози та положення корпусу – *en face*, *en dos*, *en profile*, *epoulement croisé*, *effacé*, *ecarté*.

Танець Стародавнього Риму 30 р. до н.е. – 450 р. н.е.: танець розвивався як частина видовищної культури, з елементами публічного представлення (пантоміма, сценічні виступи під час святкувань). Згодом зазнав значної театралізації та професіоналізації. Танець Стародавнього Риму був своєрідним нащадком танцю Стародавньої Еллади. «Золотий вік Октавіана Августа» (30 р. до н.е. – 14 р. н.е.) – розквіт пантомімічно-танцювального мистецтва. Професійні виконавці танцю в Давньому Римі отримали назву *мімів*. Показовим було те, що римські імператори самі найчастіше виступали в досить аморальних пантомімічно-танцювальних дійствах у ролі міма (Калігула, Нерон, Комод, Каракалла). Усі театральні дійства найчастіше мали вид оргій, еротичних видовищ, де панувала пристрасть, емоції, розбещеність. Танцювальне мистецтво в Давньому Римі отримало назву *сальтація*.

Висновки. Танець — це універсальна форма культурної комунікації, що формувалася як інструмент соціальної взаємодії, художнього вираження і збереження колективного досвіду. Важливим аспектом античного танцю було

те, що він не вважався відірваним від культури, освіти, релігії, філософії. В Античному світі мав місце як аматорський, так і професійний танець. Його генетичні витоки й культурна еволюція стали основою сучасної популярної танцювальної культури, яка зберігає функції репрезентації, інтеграції та естетичної інтерпретації людського буття.

Питання для самостійного вивчення:

1. Які функції виконував танець у первісному суспільстві?
2. У чому полягає відмінність між ритуальним і театралізованим танцем?
3. Як популяризація танцю впливає на його зміст і форму?

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть поняття «танцювальна культура» в культурологічному контексті.
2. Які танцювальні форми були характерні для стародавніх цивілізацій?

Література

1. Гончар Б.М. Всесвітня історія: навч. посіб. (Гончар Б.М., Козицький М.Ю., Мордвінцов В.М.). К. : Знання, КОО, 2001. 359 с.
2. Левчук Л.Т. Естетика. К.: Вища шк., 2000. 399 с.
3. Шариков Д.І. Первісний і давньосхідний танець: розвиток і виражальні форми. Вісник НАКККиМ : зб. наук. Праць ; вип. № 3. К. : НАКККиМ. Міленіум, 2012. С. 163–167.
4. Шариков Д.І. Хореографія: навчальний посібник для студентів ВНЗ «Театральне мистецтво». Шариков Д.І. К. : КиМУ, 2011. 184 с.
5. Шариков Д.І. Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. Історія та художня практика хореографічної культури. : монографія. К. : КиМУ, 2013. Частина II. 204 с.
6. Сучасний танець. Основні теорії і практики / О. Бігус, О. Маншиліна, Д. Кондратюк. Л. Мова, А. Журавльова, І. Герц, Н. Донченко, Н. Батєєва. К. : Ліра-К, 2016. 262 с.

ТЕМА 2. Європейський соціальний танець у контексті історичних епох

Мета: ознайомити студентів з еволюцією європейського соціального танцю в різні історичні періоди, проаналізувати вплив соціокультурного контексту на формування хореографічних форм, технік та стилів.

План лекції:

1. Становлення танцювальної культури в середньовічному дворянському середовищі.

2. Ренесанс як етап піднесення хореографічної майстерності та формування фігурного танцю.
3. Бароко і Рококо — періоди театралізованості й видовищності.
4. Просвітництво — пошук гармонії між формою та змістом.
5. Романтизм та розвиток масових танцювальних форм.
6. Генеза і трансформація вальсу, танго, фокстроту.

Текст лекції.

1. Становлення танцювальної культури в середньовічному дворянському середовищі. Культура західноєвропейського середньовіччя охоплює майже тисячоліття – від падіння Римської імперії до Нового часу від V до XV ст. Перехід від античності до середніх віків пов'язаний з кризою Римської імперії, порушенням рівноваги між Римом та варварськими (від грецької *barbaroi* – чужоземний) племенами, що жили за річками Рейн та Дунай. На початку V ст. імперія прийшла до свого занепаду, що дозволило варварам вдертися на її територію. Падіння Римської імперії під тиском германців та інших племен, призвело до занепаду міської античної культури. Були зруйновані міста, знищені пам'ятники античного мистецтва та бібліотеки, розірвані традиційні торговельні й політичні зв'язки. З панівної нації римляни перетворилися на підлеглих, але водночас можливості розвитку отримали колишні римські провінції, де зароджувалися нації, активізувалося їхнє суспільне та культурне життя, формувалась література на національних мовах, у певному розумінні закладався фундамент сучасної цивілізації.

Географічні межі середньовічного світу – Західна і Центральна Європа. Термін “середні віки” виник в Італії у XV-XVI ст. серед вчених-гуманістів. На сьогодні під середньовічною культурою наука розуміє культуру доби феодалізму країн Західної Європи і поділяє її на раннє Середньовіччя, або «темні віки» (V – XI ст.), високе Середньовіччя (XII – XIV ст.), або зріле, та пізнє (XIV – XV ст.). Злидарство й голод, хвороби й війни були для культури цього періоду такими ж визначальними факторами як релігійність і благочестя. Важливим чинником розвитку середньовічної культури стала релігія та її суспільний інститут — церква. 30 квітня 311 року імператор Галерій офіційно визнав християн, і хоч не раз ще зазнавали вони переслідувань, християнська доктрина стала основним елементом світогляду середньовічної Європи. У феодальній Західній Європі християнство одночасно виступає філософсько-ідеологічною основою нового суспільного ладу, його політичною доктриною, системою права і моральним вченням.

У добу *Середньовіччя* (V–XV ст.) танець був частиною придворної культури й виразом феодальної ієрархії. Танці мали ритуально-регламентований характер, демонструючи соціальний статус, шляхетні манери, статичність та церемонність. Такі форми, як «басданс» (*basse danse*),

були орієнтовані на плавні, врівноважені рухи, що відповідали нормам придворної етикетної поведінки. Танцювальні практики стали важливим елементом світського виховання та соціалізації в аристократичному середовищі. Період розквіту лицарства і трубадурства приніс велику кількість придворних і станових варіантів різних шагових та стрибкових танців, які черпалися зі скарбниці культури селянського населення, адаптуючи їх до звичаїв та смаку двору. Зі стилізації світського життя (вітання, уклін, потиск рук, хода дами і кавалера) разом з новою музикою утворюється новий своєрідний танець. Перший відомий соціальний танець, який виконувався тримаючись за руки в замкнутій лінії, називався *farandola*. Інша найважливіша форма свят тих часів була відома як *branle*. Танцювали у півкрузі під спів та під керівництвом танцювального ведучого. Танок *estampe* був танцем кавалера з двома дамами. Він був спокійним і повільним і означав перший перехід до танцю в змішаних парах. Усі середньовічні танці вирізнялися елегантністю позицій та надзвичайною різноманітністю танцювальних фігур.

2. *Ренесанс як етап піднесення хореографічної майстерності та формування фігурного танцю. Відродження* (по – франц. - Ренесанс) – найвизначніша перехідна епоха людської історії. Культура Відродження – це перехідний період⁴⁴ в історії країн Західної і Центральної Європи від Середньовіччя до культури Нового часу, заснований на відновленні античних цінностей. Головним видом духовної діяльності стало мистецтво. Воно набуло для людей Відродження такого значення, як в середні віки релігія, а в Новий час – наука і техніка. Хронологічні рамки цієї епохи в різних країнах різні. Для Італії – це XIV - XVI ст., а в інших країнах – XV – XVI ст. В цей час відбувається ряд змін в соціально-економічному і духовному житті Західної Європи. Королівська влада, спираючись на мешканців міст, зломилася міць феодалного дворянства і створила великі, засновані за національними ознаками монархії, в яких почали розвиватися сучасні європейські нації і капіталістичні відносини. Були закладені основи для світової торгівлі і переходу ремесла в мануфактуру і пізніше в промисловість, зростала роль особистої ініціативи. Взірцем свободи та винахідливості для всієї Європи стали Флоренція, Генуя, Венеція та інші міста Італії, які завдяки розвитку ремісничого виробництва та зручному географічному розташуванню активно включалися у торгівлю між Європою та Сходом. Вільний устрій життя вільних міст дав можливість вільному злету вільної думки.

Період Ренесансу (XIV–XVI ст.) став етапом гуманістичного відродження тілесності, музичності й мистецтва руху. Танець трансформується в складні фігурні композиції, що поєднували просторову логіку, ритм, синхронність і симетрію. Виникають танцювальні трактати (напр., Ф. Карозо, Т. Арбеау), де описувалася техніка руху, принципи побудови танцю, партійність. Сформувалися нові жанри, такі як павана, гальярда, алеманда, курдан, що

стали основою європейської танцювальної стилі . Проникають нові ідеали, нові філософські уявлення, нові еталони краси, особливо проявився інтерес до людського матеріального життя. Танець в період ренесансу розвивався у двох напрямках: народний танець селян і ремісників та придворні танці аристократії. З удосконаленням музичних інструментів танець багато чого придбав. Тодішній танець з народних форм плавно перетікає в витончені аристоратичні рухи, що відрізнялися елегантністю постави та маленькими дрібними кроками, в'язкістю в тілі. Придворний танець розвивається у світі далеко від простолюду: в замках, палацах, палатах, салонах. Він став престижною розвагою «іменитих танцюристів» при дворі. Танець був завжди пов'язаний з модою того часу, музикою, з танцювальними салонами та залами, де люди танцювали; при цьому завжди відчувався відгук правил гарного тону. Серед перших друкованих танцювальних підручників, які пропонували керівництво за правилами доброї поведінки, — Танцювальні правила (*Leges dansandi*), які були видані французьким юристом Антуаном Арене. У правилах він наводить докладні напутності на популярний тоді танець *basse danse* і поради чоловікам щодо поведінки на танцювальних заходах. Перша робота про танці – книга *Балерун*", 1550, видана у Венеції. У книзі йшлося про успіх у громадськості, про дружню вечірку, про поведінку, описувалися деякі види танців. Набагато більш відома і для теоретиків по-справжньому перша робота про танець відноситься до XVI ст., коли священик Єхан Табурот під хибним ім'ям Туано Арбо видав свою книгу "*Orchesographie*" (1588). Арбо жив у часи, коли при дворах танцювали *basse danse*- дуже відомий танець, без підскоків, і набагато живіший танець - *branle*. Кожна провінція Франції відрізнялась своїм виглядом *бранля*; так, *gavotte* різновид *branla* з Провансу, менует — *бранль* із Пуатьє.

3. *Бароко і Рококо — періоди театралізованості й видовищності.* Починаючи з XVII ст., в Західній Європі завершився процес формування великих національних держав на основі абсолютистських монархій. З останнім було пов'язане зростання національних особливостей культурного життя, в авангарді якого йшли Італія, Іспанія, Фландрія, Голландія, Франція. Культурний розвиток кожної європейської країни набув своєрідних рис. І все це розмаїття особливостей культурного життя не виключало спільних його ознак. До XVII ст. загальне піднесення економіки в передових країнах Європи підготували ґрунт для розвитку точних і природничих наук. У працях Галілея і Кеплера стверджувалося, що Земля — одне з численних небесних тіл; були відкриті закони руху всіх тіл, зокрема й небесних (Галілей, Ньютон, Кеплер); створені математичні методи для точного визначення різних явищ (Ньютон, Лейбніц, Декарт); Торрічеллі, Паскаль започаткували наукове відкриття рідини і газів; Декарт і Ньютон зробили важливі кроки в поясненні природи світла, законів руху і заломлення; Гарвей відкрив систему кровообігу. Усе це

переконавало людину в тому, що вона частина в картині єдиного світу. Крім того, великі відкриття природничих наук сприяли утвердженню матеріалістичних ідей (Бекон, Гоббс, Локк, Спіноза). Нові особливості світосприймання проявляються в тих видах мистецтва, які наочніше відображають зміни людини, перш за все, її зовнішніх рис, і залежність від зовнішніх обставин – природи, суспільства, держави. Тому XVII ст. – це царица образотворчого мистецтва.

У добу *Бароко* (XVII ст.) соціальний танець інтегрується у придворні видовища, що мали театральну форму. Після того як ренесансні танці стали згасати, розвивається новий напрямок соціальних танців — танці перехідного періоду між ренесансом та бароко. Для цього етапу характерна схильність до крайності, абсурдності та демонічним іграм. З'являється інтерес до більш диких, елементарних народних танців. Так з'являється *ravana* іспанського походження, *gaillarde*, типовий веселий дикий танець, і *volta*, де «танцюрист бере партнерку за талію, піднімає як горщик над гончарним кругом і починає її кружляти». Танцювали ще й старинні французькі танці *branle*, *gavotto* u *courante*. У XVII столітті англійці танцювали свої *country dances*. Вони перенеслися і до Франції, де французи поставили ці танці і включили в програму салонного танцю. *Country dances* танцювали без звичного церемоніалу, а на майданчику збиралося довільна кількість пар. Пізніше танцювальні майданчики захопили вкотре особисті види *quadrillie* і *cotilloni*, які в принципі і є нащадками *country dances*. Найбільш блискуче бароко розвивається під час влади Людовика XIV у Франції, звідки поширюється по всіх палацах Європи, Центрами тодішнього розвитку танців були Франція та Італія. Придворні балети Людовіка XIV перетворили танець на політичний інструмент репрезентації влади. Виникає академічна система запису танцю (нотація Ф. Бошана), що закріплює нормативну техніку. При дворі «сонячного короля» соціальний танець склався як *suiti* (послідовно пов'язані танцювальні частини), складений із *sarabande*, *gige*, *gavotte*, мінуету, полонезу та інших. В 1661 році була заснована Академія Танцю, *l'Academie Royal de Musique et de Danse*, якій належать великі заслуги у розвитку балету та соціального танцю.

Рококо (XVIII ст.) поглиблює декоративність і витонченість руху, сприяє формуванню галантної культури танцю — менует стає символом епохи. Період рококо особливо важливий для становлення балету. У цей час балет поступово став формуватися як окремий вид танцю, відрізняючись від соціальних танців. Вперше відторгнення від танців зумовили твіконавці балету, які почали спеціально вчитися та готуватися до виступу перед королем; балет починає переселятися на сцену, а при дворі залишаються соціальні танці.

4. *Просвітництво* — пошук гармонії між формою та змістом. В епоху, яка охоплює період від Англійської буржуазної революції (1640 р.) до Великої французької революції (1789 р.) зароджується і формується таке соціально-культурне явище як *Просвітництво*. Цей процес щільно пов'язаний з кризою феодалізму та становленням капіталістичних відносин. Ідеологічні витoki цієї культури вбачають у гуманістичній думці Відродження. Бурхливі події політичного та соціального життя, наукові досягнення і відкриття XVII ст., виникнення нових філософських систем, спричинили появу певної культурної течії — Просвітництва. Ця культура мала свої особливі риси. Для неї характерне розширення «споживачів» культури за рахунок представників третього стану і за рахунок жінок аристократок. Просвітителі вірили в розум, вважали його рушійною силою історичного процесу. Головне завдання представники Просвітництва вбачали у тому, щоб через освіту показати людям не бездоганність їхнього життя й морального обличчя та знайти шлях до створення ідеального суспільства й ідеальної особистості. Загальним переконанням епохи Просвітництва було те, що усі природні й соціальні явища підпорядковуються законам науки. Для культури цього періоду характерна така риса, як наукоцентризм поняття закону який не має виключень ні для людини, ні для бога, ні для природи, ні для мистецтва. Просвітителі багато уваги приділяли класифікації та структуризації наукових знань, з'являються перші класифікації наук, видаються енциклопедичні словники. Вершиною подібних видань була 34-х томна «Енциклопедія наук, мистецтв і ремесел». Епоха Просвітництва — це час розквіту європейської класичної музики. Вершиною музичної культури епохи є творчість Й.С. Баха, В.А. Моцарта, Людвіга ван Бетховена.

У танці спостерігається прагнення до гармонії між зовнішньою формою руху і його змістовим наповненням. Розвиваються контрданси та кадрили — демократизовані форми колективного танцю, які відображали ідеї рівності, порядку, раціональності. Утверджується принцип партнерської взаємодії як відображення соціального діалогу. Французька революція (1789) встановила новий порядок у суспільстві, було повалено аристократію, почався період раннього романтизму; веселитися почали міщани, торговці, службовці та ремісники, стали вигадувати нові види танців. Для розкоші вже не було грошей, тож крім одягу змінилися і багато танцювальних фігур. Користувався популярністю танець *allemanda* (танець на 3/4 такта - схожий на вальс).

До кінця XVI століття у моду увійшов англійський стиль, де трохи вкоротили кринолін, який невдовзі зовсім зник; зберігся лише корсет. Чоловічі штани подовжилися до низьких чобіт, парчу та шовк замінила шерсть. Хо́да та одночасно з нею танець стали природнішими.

5.Романтизм та розвиток масових танцювальних форм. Рубіж XVIII - XIX ст. ознаменувався низкою суспільних потрясінь(Велика французька буржуазна революція 1789-1794рр., імперія Наполеона, його завойовницькі походи, революція 1830 та 1848 рр., феномен Паризької Комуни 1871р), яка визначила характер усього XIX ст. Художнє життя західноєвропейських країн з кінця XVIII і все XIX ст. не могло розвиватися поза впливом цих подій і стало своєрідним способом осмислення їх значення, місця людини у світі, взаємовідносин людини і суспільства. У літературі й мистецтві Західної Європи розвивалися різні напрями і тенденції. Ще у XVIII ст. сформувалися класицизм, романтизм і критичний реалізм. Одним з визначних художніх напрямів у мистецтві Західної Європи був романтизм. Романтизм (франц. *romantisme*) – ідейний і художній напрям в європейській та американській духовній культурі XVIII першої половини XIX ст. Романтизм у музиці (Ф. Шуберт, Р.Шуман, М.Вебер, Р.Вагнер, Г. Берліоз, Н. Паганіні, Ф.Шопен, Дж. Верді) склався у 20-ті рр. XIX ст. під впливом літератури романтизму і розвивався в тісному зв'язку з ним. XIX століття - це «буржуазне століття», епоха класичної філософії та літератури. Зростання нового слою суспільства – буржуазії – на початку століття означав кінець придворних танців. Танці переселилися у просторі танцювальні зали, пристосовані в основному для забав міщанства. Придворні танці не влаштували міщан, тому вони почали шукати свою форму танцю. Наступає боротьба двох поколінь, старого та молодого, дворянського та міщанського, період декоративності та штучності. Вальсом і віденською танцювальною музикою на переході XIX століття починається період сучасного соціального танцю.

Соціальний танець досить сильно відрізняється від сценічного, професійного, людям мало вже просто спостерігати за іншими, всі самі прагнуть танцювати. Настав час масового танцю, важкі кроки забувалися, переважали полька та вальс, різні види четвірки, канкан, мазурка та галоп, кожен танцювальний захід відкривалося полонезом. Романтична культура впроваджує нові інтимні формати танцю — з'являються танці, де партнери утворюють закриту пару Найпопулярніший танець – вальс. Сам танець зіткнувся з багатьма супротивниками і послужив приводом для сенсацій у англійському суспільстві. Недоброзичливці вальсу били на сполох, матері забороняли дочкам ходити на танці, майже кожний танцювальний захід закінчувався неприємною сценою.

XIX століття славилось відродженням народів, що виявлялось і на танцях народів, що прокидаються. Уславилися *krakowiak* і полонез (Польща), галоп, полька (1835) та чеське слово, регдовак, страшок, чеська полька (Чехія), та *tarantela* (Італія), *rheinlander* (Баварія), *schotish* (Шотландія) та ряд інших танців. Полонез – типовий танець польського королівського двору, що

танцюється на $\frac{3}{4}$ такту. Він зберіг свій чудовий урочистий крок, і досі багато танцювальних заходів відкриває полонез (Віденський Опернбал).

6. Генеза і трансформація вальсу, танго, фокстроту.

Вальс (кінець XVIII – XIX ст.) виникає у Центральній Європі й стає символом інтимності, динаміки, рівності партнерів. Біля 1910 року вальс царював серед танців, і у вечірній програмі з 24 танців 18 належали вальсу. Почалася своєрідної «боротьба» молодих і старих учителів танців, в основному через різні інтерпретації музики. Здебільшого вальс зберігав швидкий ритм, а в деяких танцювальних школах, особливо в Лондоні, він виконувався повільніше. Де-не-де зберігався "rotary waltz", де його почали пов'язувати з бостоном, що прийшов із Америки. Вальс поступово витісняють нові форми з більшим ритмічним розмаїттям. На переході в XX століття танець набув популярності, повноцінної соціальної ролі у сенсі танцювання заради розслаблення, задоволення або естетичної насолоди і почав розвиватися в спортивному напрямку. Близько 1910 року з'явилася джазова музика, і на подив старих балетмейстерів люди масово звернулися до цієї музики. Танець «старих часів» тінив новий стиль – на підході був *фокстрот*!

Дуже популярним був barn dance, особливе жваво представляв rag. Танець трохи оживився, вальс набагато сповільнився. Молоді покоління танцюристів збиралися у клубах, борючись проти окостенілого танцю, який все ще спирався деякі принципи балетної техніки. Новий стиль ґрунтувався на природному русі, і більшою мірою фокстрот в 1914 році поклав кінець парування старій техніки. Фокстрот (поч. XX ст.) — танець американського походження, що символізував модерність, урбанізацію й оптимістичний темп життя. Характеризувався легкістю кроку, акцентом на ритміку та просторову свободу. Його найближчими попередниками були horse trot u fish walk 1913 року. Перші місяці фокстрот був танцем під гаслом "Go as you wish, please", без визнаних кроків, але рух сам по собі встояв по визначеному зразку: 4 повільних кроків (2 такта), 7 бігучих кроків, після яких підставляєш праву ногу за ліву на восьмий крок. У 1911-1914 роках було введено кроковий фокстрот, який сформувався з one step та ragtime, та плавний slowfox, а після 1927 року quickstep,

У 1910-1920 роках стали відторгати виворотне положення стоп і п'ять класичних балетних позицій, відстоювали паралельну позицію стоп та природну ходу. З'явилося поняття про те, що чоловік веде у танці, а жінка слухається. Вальс змінився, став повільнішим і за формою (напрямком) строго діагональним. У 1912 році вперше уточнили основні кроки як крок-крок-півставка, і в 1922 року відбулося перше змагання.

Танго (кін. XIX – поч. XX ст.) — на початку століття запанувало танго - скандальний, чаруючий, захоплюючий танець з Аргентини. Спочатку він оселився в Парижі в 1907 році, лише пізніше перенісся в Лондон. Завдяки своєму темпераменту та своєрідній музиці танець стрімко завоював увесь світ. Танець в протиріч зі своїми гострими рухами, з одного боку, і сентиментально стриманими жестами, з іншого, викликав істинну моду та ейфорію, проте для початківців представляв справжнє прокляття. Танець з Аргентини синтезував європейську музичну традицію з африканськими ритмами. Його проникнення в Європу викликало культурний резонанс через еротичну експресію і драматичність руху.

Висновки. Європейський соціальний танець упродовж століть зазнавав складної еволюції — від придворного ритуалу до масової культурної практики. Він відображає зміну естетичних, соціальних і ціннісних орієнтацій суспільства. Танцювальні стилі та форми, такі як вальс, танго, фокстрот, репрезентують не лише рухову експресію, а й глибинні культурні зміни та етапи розвитку європейської цивілізації.

Питання для самостійного вивчення:

Яким чином соціальний статус впливав на характер і функції танцю в різні історичні епохи?

Які риси притаманні фігурним танцям Ренесансу?

У чому полягає театралізованість танцю в епоху Бароко?

Питання для самоконтролю:

Назвіть основні риси соціального танцю доби Просвітництва.

Чим відрізняється танцювальна естетика Романтизму від Бароко?

Проаналізуйте особливості трансформації вальсу у XIX–XX ст.

Література:

1. Благова, Т.О., Жиров, О.А. Теорія і методика європейських танців: навч.-наоч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. 250 МВ. Полтава, ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2010.
2. Голованов С.О., Крижанівська В.В. Історія культури стародавнього світу, середніх віків та відродження: Лекції для вищих навчальних закладів / С.О. Голованов, В.В. Крижанівська. К.: Акад. праці і соціальних відносин, 1997.148 с.
3. Долгов В. С. Історія хореографічного мистецтва. Харків: ХНУМ, 2017. 412 с.

4. Єфименко В.В. Культура Відродження. Історія світової культури. К.: Либідь, 1994. 431 с.
5. Копленко Н.І. Історія європейського танцю. Київ: Музична Україна, 2016.
6. Основи художньої культури. Ч.1. Теорія та історія світової художньої культури. Навч. посібник. За ред. В. О. Лозового, Л.В. Анучиної. Харків: Основа, 1997. 320 с.
7. Скидан А. Соціальний танець у європейській традиції: культурологічний вимір. Харків, 2020.
8. Шариков Д.І Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. Історія та художня практика хореографічної культури. : монографія. К. : КиМУ, 2013. Частина II. 204 с.
9. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник : довід. / Ю. Юцевич. Тернопіль : Начальна книга – Богдан, 2003. 352 с.
10. Giurchescu A., Torp L. Theory and Methods in Dance Research. Copenhagen, 1991.
11. Hanna J.L. Dance, Sex, and Gender: Signs of Identity, Dominance, Defiance, and Desire. Chicago, 1988.

ТЕМА 3. Американська танцювальна хвиля XX століття.

Мета: ознайомити студентів з історико-культурними особливостями формування американської танцювальної культури XX століття, впливом джазу, афроамериканських і латиноамериканських традицій на розвиток нових соціальних танців, формуванням свінгової субкультури та базових характеристик танців Charleston і Lindy Hop.

План лекції

1. Історико-культурні передумови виникнення американської танцювальної хвилі.
2. Джазова музика і танець, афроамериканський вплив.
3. Латинський вплив у популярному танцювал Одним з чинників популяризації ьному середовищі США. Розвиток та популяризація танців: румба, самба, танго.
4. Свінгові танці: історія, стилістика, культурне значення.
5. Технічний прогрес та засоби масової інформації – один із чинників популяризації джазової культури.

1. Історико-культурні передумови виникнення американської танцювальної хвилі. Отже, батьківщиною соціального танцю є Європа, але все ж до кінця XIX століття ці танці дещо набридають. До XX століття рухи та

поведінка людей стають багато в чому більш невимушеними, менш пов'язаними з традиціями та церемоніальністю. На підході авангард. У всіх великих європейських містах (Париж, Лондон, Відень, Берлін) почали з'являтися танці з Америки, які являли собою відображення особливостей нового світа. Вальс і четвірка здаються вже надто одноликими. Деякі вчителі танців намагаються перешкодити зникненню соціального танцю, доводячи до свідомості людей менует і гавот, проте ці спроби не увінчалися успіхом. Свіжість принесли танці з Америки, яскравими представниками є: two step, який йшов від польки (відкинувши підскоки, зберігши лише крок перемени), one step, танець простих кроків та його різновидність bunny hug, judy ralk, turkey rott і fish walk; з цього ж періоду нам знайомі ragtime u cake walk.

У діалозі культур XX ст. значущості міжнародної мови набула джазова, рок- і поп-музика, яка передає пульс, світовідчуття бурхливої епохи. Ці інтернаціональні за своєю природою та культурним значенням музичні явища — «вихідці» з Північної Америки, що дає підстави деяким дослідникам вважати їх за походженням складовими американської народної музики.

2. *Джазова музика і танець, афроамериканський вплив.* Музична культура Америки нагадувала своєрідний «плавильний котел», у якому інтегрувалися різноманітні музичні елементи. Популярна музика Північноамериканського континенту складається з вельми розгалуженого спектра вокально-інструментальних форм, що виникли шляхом складного поєднання різних джерел, насамперед європейських професійних традицій і африканських фольклорних ритмоінтонацій. Упродовж століть раби, привезені до Америки з далекої Африки для найчорнішої праці, були позбавлені можливості розвивати власну культуру, їм судилися такі фізичні й моральні страждання, яких не зазнавав жоден інший народ. Тому музика замінила неграм усе. Відірвані від духовного коріння, лише в музиці вони знаходили «вихід» — вияв почуття гніву, відчаю, душевного болю. Водночас це давало можливість реалізації художньо-творчого потенціалу, естетичних емоцій. Власний голос був чи не єдиним інструментом чорношкірого раба. Згодом музична діяльність стала однією з найпрестижніших найпопулярніших у колі доступних американським неграм професій. Таким чином, їхня природна музичність була надзвичайно розвиненою. Є навіть приказка: «Зберіть четвірку негритянських хлопців, і перед вами вокальний квартет». У південних штатах Америки набули поширення жанри народної музики спіричуелз і блюз. Спіричуел: (від англ. spirituals — духовний) — давня релігійна народна пісня північно-американських негрів на біблійний сюжет, що виконується хором без супроводу. Тематика і настрої пісень були співзвучні внутрішньому стану душі негрів-невільників, відображували трагедію народу, його глибоку тугу. Поряд із класичними музичними жанрами існують напрями музики масових жанрів (джаз, диско, поп, рок, хіп-хоп тощо).

Джаз — форма музичного мистецтва, що виникла на межі XIX-XX ст.. у США як синтез афро-європейської культури та отримала згодом поширення. Джаз характеризується цілою низкою особливостей:

- синкопованість, поліритмія, а також характерний свінг;
- особливості гармонії, зокрема переважання септакордів, нонакордів та складніших політерцових акордів, характерні гармонічні послідовності, а також ладові особливості (наприклад, заниження III ступеня);
- особливості тембрової палітри, що стосуються як інструментального, так і вокального виконавства, а наприкінці XX ст. — особливості електронного звука;
- імпровізаційність.

Танці, що виникали під джазову музику, вирізнялися пластичністю, ритмічною свободою та можливістю виражати індивідуальність. Культура негрів часів рабства змішалася з чотирма європейськими культурами (англійською, французькою, іспанською та португальською, що, безумовно, відбилося на музиці і танцях, що зароджувалися. Традиції африканської діаспори — поліритмія, міміка, тілесна розкутість, імпровізація — були основою для нових форм руху. Cakewalk, що виник як сатиричне пародіювання білої аристократичної манери, став популярним танцем у США. Приклади танців афроамериканського походження: Cakewalk, Two-step, Ragtime dances, Turkey Trot, Bunny Hug. «Усі найяскравіші танцювальні інновації початку XX століття мали своїм джерелом афроамериканську культуру» (Gottschild, 2003).

Cakewalk - Vintage/Vernacular Blues Dance

<https://youtu.be/BkXQX1C9VWo?si=jEPmG8m7g2fbK8wi>

Ги Дені та Люк Дассвиль писали у своїй книзі «Всі танці» про джазові танці так: «Зовсім очевидно, що поява джазових танців викликана розвитком самого джазу. Регтайм і свінг характеризували епоху 20-х років. Нервовість 40-х років знайшла відображення в бі-бопі, пізніше а бугі-вугі, роке. Поява рок-н-ролу відповідала приходу на естраду електрогітар. Еволюція інструментів, що застосовуються в джаз-оркестрі, вплинула і на манеру виконання танців. За часів великих джазових оркестрів танцювали у просторах залах. Далі настав час маленьких естрадних груп, які дали джазу нове звучання поряд із вібруючими ритмами, які започаткували твісту, халлі-галлі та їм подібним, блюз зберіг симпатії молодих і немолодих людей. Ймовірно, блюз танцюватимуть завжди, і його успіх не зменшиться з роками. Блюз, який начебто більше придатний для того, щоб його слухати, а не танцювати, завжди викликає симпатії танцюристів там, де тіснота майданчика не дозволяє виконувати рухи, що потребують простору».

Після 1925 року Європу захлеснула нова хвиля північноамериканських танців в оригіналі, у незмінній формі: charleston, black bottom (1926), blues (1929), shimmy, jazz. Кожен із них вносив свій стиль одягу та свій принцип руху, який на відміну від першої хвилі американських танців залишався незмінним., У деяких з них переважали іспанські елементи, а тим часом інші (наприклад, румба) зберегли африканський вплив. Blues викликав перший справжній перелом, ще більшої революції сприяла поява charleston. Блюз устоявся як повільний, сумний танець, для якого характерно переступання з ноги на ногу з tap-кроком.

3. *Латинський вплив у популярному танцювальному середовищі США. Розвиток та популяризація танців: румба, самба, танго, two-step і його варіації.* Після 1930 року по всіх танцювальних майданчиках заявляють про себе полум'яні танці Латинської Америки: Куби, Бразилії, Аргентини. Зароджуються абсолютно нові види соціального танцю, які вносили п'яність, ігру та пристрасть (румба, танго, самба). Поширився танець з Бразилії тахіа, що привнесла мальовничість та виразність жестів, хвилювання та звивання тіла. У 1931 році ведучу відігравав beguine – різновид досить швидкої румби, яка прийшла з острова Мартініка і походить від змінених церковних пісень; її послідовниками були мамбо, болеро, guaracha і calypso. Французи вперше стилізували та сформували латино-американські танці, передали їх Європі, але саме поява джазу послужила приводом для абсолютно нових танцювальних пошуків. Ритми румби, самби, танго активно інтегрувались у клубну танцювальну культуру Нью-Йорка, Майамі, Лос-Анджелеса:

Румба: чуттєвість, акцент на стегнах, повільний–швидкий–швидкий ритм.

Самба: пружні кроки, афробразильські корені.

Танго: драматичність, контрольований контакт партнерів.

Приклад: популярність латинських танців у Harlem ballrooms у 1930-х роках.

4. *Свінгові танці: історія, стилістика, культурне значення.* «Свінг» (англ. Swing - означає розкручувати, качати)— загальна назва танців, що виникли з народженням однойменної ранньої джазової музики. Серед них — лінді-хоп (Lindy Hop) бугі-вугі (Boogie Woogie), джиттербаг (jitterbug). Це парні танці, в яких партнер, буквально, розгойдує, розкручує, відкидає та повертає назад до себе свою партнерку в серії танцювальних кроків і рухів. Попередником свінгу є регтайм (англ. Ragtime) музика вуличних музикантів.

У 20-ті роки XX століття великий потік музикантів з півдня США прямує до Нью-Йорку. У Гарлемі, відомому осередку всього непристойного, починає зароджуватись такий музичний напрямок як свінг. Музиканти експериментують з музикою. Звуки раннього джазу стали результатом синтезу ірландських (кельтських) і афроамериканських музичних форм. Особливе значення придбала синкопа — зміщення музичного наголосу на парну (2 і

слабку) долю. Ця особливість музичного сприйняття афроамериканців змінила уявлення про музику, а деякі особливості їхньої пластики — утворили нову естетику танцювальних рухів.

Поки «білі» розважалися фокстротом, у Гарлемі знайшлося місце більш ексцентричним танцям: пари кружляють, як на каруселі, проходячи через близьку і відкриту позицію, а ноги виробляють щось середнє між чарльстоном і сучасним рок-н-ролом. Свінгова музика мала обмежене визнання, в основному серед афроамериканської аудиторії. Серед «білих» танцівників більш популярними залишались оркестри «солодкоголосого» старого джазу. Так продовжувалось, поки відомий джазовий музикант Бені Гудмен не з'явився зі своїм оркестром у танцювальному залі «Palomar Ballroom». Свінгові аранжування Гудмена дуже добре сприйняла аудиторія молодих «білих» танцівників. у свінгових оркестрах стало менше струнних інструментів, почали використовувати сильну ритм-секцію із контрабасу та ударних інструментів. У 1931 р. музикант Дюк Елінгтон записав композиції. «If it Ain't Got That Swing», яка стала першим музичним твором, де слово «свінг» з'явилося у назві. Свінгові танці, наслідуючи розвиток популярної музики від джазу до свінгу, також змінили свій характер та сформували нові стилі та форми, що народились в афроамериканському середовищі. У 20-30-х роках, як правило, існували окремо танцювальні зали «для чорних» і танцювальні зали «для білих». Чорношкірі танцівники раніше прийняли музику свінг і раніше стали експериментувати з новими рухами, створюючи нові танці. «Білі» танцівники у той же час продовжували танцювати старі джазові танці — чарльстон, фокстрот, степ, але до кінця 30-х років свінг танцювали вже всі. Крім того, у танцювальних залах того часу оркестри виконували не тільки свінг-джаз, часто можна було почути і латинську музику, інші популярні мелодії. Багато танцівників були добре знайомі з широким колом популярних танців. Це сприяло розвитку різноманітних стилів свінгових танців. Один із самих популярних напрямків свінгу — лінді-хоп.

The Lindy Hop scene in Hellzapoppin' (1941).
<https://youtu.be/qzc7vY9VTnk?si=DsFWsMKjtSB6cCL1>

Гумор, іронія і невід'ємні якості танцівників свінгу, а крім того стрибки, акробатичні підтримки («air-steps» — повітряні кроки), схожі на подвиг. Власне акробатика — перевороти партнерки у повітрі, обертання навколо корпусу партнера, з'явилися трохи пізніше — у середині 30-х. Лінді був сплавом багатьох танців, які передували йому і були популярними у 20-х роках — це чарльстон, теп, брекевей та ін. Цей танець вважається найбільш розвинутою та складною формою свінгу. Особливістю лінді-хопу є доступність імпровізації та ритмічна гнучкість, а також можливість виконання під будь-яку джазову музику чи блюз.

5. *Технічний прогрес та засоби масової інформації – один із чинників популяризації джазової культури.* Радіо, телебачення, грамзапис і інші засоби масової інформації відіграли значну роль у формуванні інтересів і смаків більшості населення щодо різноманітних напрямів мистецтва. Як модне музичне явище, джаз, як кінематограф і модні журнали, визначав певні лінії моди в одязі та зачісках, які рішуче змінилися у зв'язку з рухом до прагнення людини бути сучасною – модною. Лінія зв'язку моди і джазу позначалася у джазових «нових» танцях, що звернули на себе увагу вже в 20-х роках XX століття. Стало очевидно, що творці «нових» танців під музику джазу були тісно пов'язані з модою. Зачіска і коротка спідниця змінюють силует жінки, що танцює джазові танці. Таке сприйняття джазу – важливий знак входження джазу в світ моди. Радість, іронія, тілесна розкутість Charleston не лише став хітом серед молоді, а й започаткував нову субкультуру — розкутої тілесності, жіночої емансипації (флеппери). Також змінюється поведінка на танцювальному майданчику, спілкування танцівників під час самого танцю. Це значною мірою визначило розповсюдження джазу, так як молодь вимагала самореалізації індивідуальності, самовираження своїх поглядів, прагненням бути неповторними екстравагантними, саме джаз допомагав у цьому. Як тільки джаз став модним, популярність джазових танців увійшла в широкі маси. Джазове мистецтво «легально» увійшло в систему культурно-мистецьких цінностей суспільства. Світова аудиторія в XX століття пройшла етап сприйняття джазової культури. Джаз-танець став популярним та набув широкого застосування у театрах та кіно, в шоу програмах, відеокліпах, мистецьких інсталяціях.

Висновки. Американська танцювальна хвиля XX століття стала наслідком культурного синтезу афроамериканських, європейських і латиноамериканських традицій. Вона заклала основи сучасної танцювальної культури, в якій поєднуються імпровізація, комунікація, емоційність і ритм.

Питання для самостійного вивчення:

Які соціокультурні чинники вплинули на формування «американської танцювальної хвилі» XX століття?

Як танці свінгової доби вплинули на сучасну хореографію та соціальні танцювальні практики?

Питання для самоконтролю:

Які стилі танців відносяться до «американської танцювальної хвилі» XX століття?

Як джазова музика вплинула на формування нових соціальних танців?

Назвіть характерні риси та базові рухи танцю Lindy Hop.

Література

1. Ги Дені, Люк Дассвиль. Всі танці. Київ : Музична Україна, 1983. 340 с.
2. Серих Л. В. Мистецтво. 10(11)клас. Конспекти уроків /Л. В. Серих, В. Г.Чуркіна, С. А. Мельник. Харків: Вид-во «Ранок», 2020.288с.
3. Сучасне хореографічне мистецтво: підґрунтя, тенденції, перспективи розвитку : навч.-метод. посіб. / упор. О. Плахотнюк. Львів : СПОЛОМ, 2016. 25.
4. Сучасний танець. Основні теорії і практики / О. Бігус, О. Маншиліна, Д. Кондратюк. Л. Мова, А. Журавльова, І. Герц, Н. Донченко, Н. Батєєва. К. : Ліра-К, 2016. 262 с.
5. Gottlieb, R. (Ed.). Reading Dance. Pantheon, 2008.
6. Malone, J. Steppin' on the Blues: The Visible Rhythms of African American Dance. University of Illinois Press, 1996.
7. Seivert, B. Swing Dancing. Simon & Schuster, 1998.
8. Stearns, M., & Stearns, J. Jazz Dance: The Story of American Vernacular Dance. Macmillan, 1968.
9. Лекції з історії джазу та лінді-хопу:

URL: <https://www.facebook.com/share/g/16GKEfAaAv/>

ТЕМА 4. Музично-танцювальна революція 50-х років XX століття, формування молодіжної субкультури: Jitterbug, boogie-woogie, twist, cha-cha-cha, rock-n-roll, диско

Мета: ознайомити студентів з особливостями музично-танцювальної культури 1950-х років, зокрема з появою та поширенням нових танцювальних стилів, формуванням молодіжної субкультури, естетикою руху як засобом протесту і самовираження.

План лекції

1. Історичні передумови: післявоєнне суспільство і поява молодіжної культури.
2. Jitterbug і Boogie-Woogie: спадщина свінгової епохи.
3. Cha-Cha-Cha: латиноамериканський вплив на танцювальну сцену.
4. Rock-n-Roll як рушійна сила молодіжної революції.
5. Twist: символ свободи тіла та індивідуалізму.
6. Диско: апогей танцювальної культури 70-х.

1. Історичні передумови: післявоєнне суспільство і поява молодіжної культури

Після закінчення Другої світової війни світ зазнав глибоких соціальних змін. В США, як провідній економіці, утворився новий суспільний прошарок — молодь, яка мала економічну незалежність, нову ідентичність та естетичні запити. Народжені в 40-х роках — перше масове покоління підлітків у США з власною культурною ідентичністю. Стає очевидною відокремленість підліткової культури, яка прагне виразити себе через музику і танець.

Зміцнення урбанізованого способу життя, поширення телебачення та розвиток звукозапису сприяли швидкій популяризації нових музичних та танцювальних стилів.

Після світової війни знову настав період значних змін у музичному та танцювальному стилях. Великі оркестри надихали латинськими мотивами. Маючи мінливі тони, стиль раптом став м'якшим, чуттєвим і життєвим; він сам викликав у танцюристів бажання закружляти в танці.

2. *Jitterbug і Boogie-Woogie: спадщина свінгової епохи.*

Латиноамериканські танці остаточно стандартизувалися близько 1950 року. Разом з ними з'являлося безліч «party танців» як ностальгічне повернення танцю в «старі часи». Людям хотілося повернення більш природних та спрощених рухів у порівнянні з наростаючою ускладненістю рухів сучасного стилю. Найбільше їм хотілося розваги, з'явилися нові танці: lambeth walk, palais glide, hokey-cokey, conga тощо. У сорокові роки зароджується знаменитий jitterburg або jive, а точніше boogie-woogie.

До Європи лінді-хоп і вест-коуст були завезені у військові роки, а незабаром з'явився трохи змінений стиль, який отримав назву бугі-вугі (англ. Boogie Woogie) за аналогією з популярним у 40-і стилем музики. Європейці довго розглядали цей танець як дикунський: партнер відкидає партнерку на довжину витягнутої руки, потім різко притягує до себе, щоб потім закинути її за спину. Викладачі довго вагалися чи запроваджувати бугі-вугі до курсу навчання. Тільки після багатьох років суперечок бугі-вугі був прийнятий усюди, але в більш цивілізованому вигляді, ніж його оригінальний варіант. Після закінчення Другої світової війни завершилась так звана «Ера Свінгу». Багато відомих груп розпалися, танцювальні зали закрились. У 50-х роках була спроба врятувати лінді-хоп, перейменувавши його на рок-н-рол. Його почали викладати у танцювальних студіях, щоб залучити публіку.

3. *Cha-Cha-Cha: латиноамериканський вплив на танцювальну сцену.*

Після 1950 року англійці, які були першими у розвитку спортивного та соціального танцю, особливо ретельно простежили за розвитком самої техніки танцювання, яка стала все більш точною, комплексною. Крім стандартних танців все більше завойовували авторитет латиноамериканські танці, які також стали розвиватися в конкурсній формі. З точки зору танцюристів найважливішою подією цього десятиліття була поява танцю cha-cha-cha (1953). Його ритм приніс на сцену життя і веселощі; тисячі людей записувалися в танцювальні школи.

4. *Rock-n-Roll як рушійна сила молодіжної революції.*

По-справжньому великий стрибок у танці того часу є поява рок-н-ролу в пізніх п'ятдесятих. Рок-н-рол виріс з поєднання ритм-енд-блюзу, блюзу, кантрі та госпелу. Вперше термін «rock and roll» вжив діджей Алан Фрід (Alan Freed), який популяризував афроамериканську музику серед білої аудиторії. Характерні рисами рок-н-ролу можна назвати. – ритмічність, взаємодію в парі, акробатичні рухи, імпровізацію, високоенергетичний танець поєднує елементи джайву, лінді-хопу, бугі-вугі. Неповнолітні розвивали свою власну культуру, а тим часом старше покоління їх повністю ізолювало, створивши, таким чином,

величезну прірву між двома видами танцювання. Молоде покоління складало свій стиль музики, утворювалися гурти, грамофонна платівка стала талісманом молодого покоління, а радіо-приймач – їх постійним супутником. Мода, стиль мови та поведінки, види автомобілів – все суспільство зажило зовсім інакше.

Рок-н-рол сприймався як загроза моральним цінностям, звинувачувався у сприянні аморальності та расовому змішуванню. Деякі танці та пісні заборонялися на радіо або телевізії. Але спроби контролювати музику та поведінку молоді породили лише ще більший інтерес. Рок-н-рол швидко поширився в Європі, Японії, Австралії, що започаткувало глобальну популярну культуру. Телешоу (напр. «American Bandstand» з Діком Кларком) сприяли стандартизації танців. Молодь вперше отримує право на власний стиль життя.

“Rock and roll was the beginning of the teenager” — Billy Joel.

Молодь відокремлюється від дорослого суспільства через стиль одягу, музику, танці. Підлітки стають цільовою аудиторією шоу-бізнесу, їх ідоли: Елвіс Преслі, Джеймс Дін, Мерлін Монро — не лише артисти, а й естетичні символи. Місця культури: денс-холи, джукбокси, кафе з танцмайданчиками, а одяг – джинси, шкіряні куртки, сукні-сонце, конверсери, аксесуари. Музично-танцювальна революція 1950-х років спричинила глибокі зсуви у соціальній структурі, культурній ідентичності та художній експресії молоді. Рок-н-рол став символом епохи — енергії, свободи, бунту і творчості. Цей період заклав основи сучасної молодіжної культури, зробивши танець не просто розвагою, а засобом самовираження.

5. *Twist: символ свободи тіла та індивідуалізму.*

Період з 1960 по 1970 роки був найбільш плідним, його можна назвати періодом beat-музики. Twist (1961) у ранніх шістдесятих привів людей до інстинктивного, дитячого танцювання. У 1960 році 19-річний афроамериканець Чаббі Чекер (справжнє ім'я Ернст Еванс) записав свій другий сингл The Twist (пісня Х. Белларда, 1959). Його виконання цієї пісні наживо з групою American Bandstand виявилось настільки заразливим, що забезпечило твіст довге життя. Через три роки Чекер закріпив успіх синглом «Let's Twist Again». Твіст завершив довгу еволюцію клубних танців, яка йшла у напрямку від танцю в тісному контакті з партнером до індивідуального виразу танцюючого. Танець був надзвичайно простий у виконанні: опорною ногою треба робити рух, ніби давиш недопалок підощвою; інша нога при цьому розгойдується. У рух включаються стегна, а руки працюють так, начебто розтирають спину рушником після душу. Крім того, для цих рухів не потрібно багато місця: твіст можна було танцювати і у власній спальні, і в тісному нічному клубі. Сьогодні твіст вже застарів, але він знав зліт, рівний лише успіху Чарльстона у 20-ті роки. Весь світ «твістував», і два покоління

людей згадуватимуть про це захоплення. Радіо, диски, преса, телебачення багато в чому сприяли успіху цього танцю серед людей різного віку та професій. Звичайно, що за минулі роки твіст змінився. Спочатку він виконувався на 8 тактів і убік, потім його вихідна позиція змінилася (танець починають з ноги, виставленої вперед).

Ілюструємо інформацію наступними відеоматеріалами:

1. Dance Demonstration of The Twist(1961)
<https://youtu.be/ETX03Zjtarc?si=1n4g2GTl9jFH7B2i>
2. Chubby Checker - Let's Twist Again ORIGINAL
https://youtu.be/_xEzDikvOqc?si=AfdgJk3GHpnk48jm
3. Легендарний танець Джона Траволти та Уми Турман
https://youtu.be/ytPOW5RSsGw?si=dLCBMgd0v8i5_TCr

Король твісту Chubby Checker і обертання обручів "хула-хупів" позначали період ранніх шістдесятих. Девіз кожен по-своєму став майже способом життя. Танцювальна пара разом лише приходила і йшла з танц-майданчику, а взагалі танцюристи починають танець не в танцювальній позиції, а просто один поряд з одним або один перед іншим. Набувають популярності африканські ритми, африканський стиль танцювання стає тимчасовою модою. Поява групи The Beatles змінило світ. Зовсім інша культура у музиці змінює стиль одягу, зачісок, поведінки та, безумовно, танцю. У цей час з'явилася величезна кількість дискотек, які всі по черзі пропонували різне: мігаючі лампочки, кольорові велосипеди, інший звук, іншу поведінку, іншу культуру тощо. Крім twist танцювали hully-gully, madison, slop, ponyjerk, beat-68, oztako танець становиться "вільним", в основному йдеться про переступання вліво і вправо та "грі" тіла. Так, у сімдесятих весь світ жив на дискотеках.

6. *Диско: апогей танцювальної культури 70-х.*

Повторна зміна громадських напрямів вплинула на ставлення до соціального танцю, який у цей період майже повністю забувся, суспільство переселяється в більш маленькі приміщення. У танцювальних школах по всьому світу стався помітний спад, розігралася справжня боротьба між поколінням "диско" та "старим" поколінням. Відкривається безліч диско-клубів, популярні beat, ritm-n-blues; досі танцюють hully-gully, madison, wilson тощо. Танцюристи дедалі більше віддаляються один від одного.

Beatles звели з розуму весь світ своєю музикою, утворюються все нові та нові музичні гурти; народжується диско-танець у парі (bump — підскок та дотик танцюристів один одного різними частинами тіла), проте "танцювальний стиль" пробуджує певну свободу у русі. Серед самих відомих «go-go» танців визнаними стають shake, slop, monkis, soft-beat, 007, jerk, skate, black-botom,. Інший погляд на танець відкриває фільм «Saturday Night Fever»,

який облетів увесь світ, принісши з собою вільні танці на дискотеках, музику молодих, стиль одягу та поведінки. Зірка Голівуду Джон Траволта (John Travolta), популярна група «Bee Gees», проста і мелодійна музика піднесли диско-ритми і танці на вершину популярності. Ілюструємо інформацію наступними відеоматеріалами:

1. Фрагмент фільму «Saturday Night Fever»
<https://youtu.be/0bWvh79iTEc?si=zpEhe5zOAxtCkQdy>

Диско виникає на перетині фанку, соулу, латинських ритмів. Це пластично-музичний феномен, що зосереджувався на клубному просторі. Диско — не лише музика і танець, а й стиль життя: блискучі тканини, відкрита мода, свобода сексуальної ідентичності. Пластика диско відрізнялася ізоляцією частин тіла, хвилеподібними переходами, обертаннями, підкресленими позами, рухи демонстрували контрольовану тілесність у поєднанні з емоційною розкутістю. Танцювальна зала перетворювалась на територію трансформації соціального статусу — кожен міг стати зіркою.

Миготливе світло, дзеркальні стіни, пульсуючі ритми, висока мода і багато чого іншого зробили диско-танець найбільш бажаним у всьому світі. Сам він був дуже простим — на відміну від акробатичних трюків рок-н-ролу, класичних рухів твісту і свінгу, які до цього часу перетворилися вже на «танці для предків», ніяких особливих навичок для того, щоб танцювати диско, не було потрібно — лише відчуття ритму. Це диско перший кинув клич «Just move your body»! Однак згодом цей танець увібрав у себе багато різноманітних рухів і елементів з інших парних танців (бальних, рок-н-ролу, латини, бугі-вугі, кантрі, квікстепу).

Висновки. Музично-танцювальна революція 1950–70-х років — це не лише зміна форм і стилів руху, а глибинне переосмислення соціальних функцій танцю. Вона заклала основи сучасної молодіжної культури, в якій танець став каналом протесту, самоідентифікації, тілесної свободи, а згодом — глобальним засобом комунікації.

Питання для самостійного вивчення:

Які соціокультурні чинники сприяли виникненню музично-танцювальної революції 1950-х років?

Дослідіть вплив афроамериканської культури на формування танців rock-n-roll та twist.

Як диско-культура 1970-х вплинула на моду, поведінку та комунікацію молоді?

Питання для самоконтролю:

Назвіть основні танці, що сформували музично-танцювальну революцію 50-х років XX ст.

Чим twist відрізняється від попередніх парних танців?

Чому рок-н-рол вважається вираженням молодіжного бунту?

У чому полягає унікальність диско як соціального та танцювального феномену?

Література

1. Бігус О. О. Герц І. І., Маншилін О.О., Кондратюк Д. О., Мова Л. В., Журавльова А. В., Донченко Н. П. & Батєєва Н.П. Сучасний танець. Основи теорії і практики. Навчальний посібник. Київ: Ліра-к, 2016. 264 с.
2. Ги Дені, Люк Дассвиль. Всі танці. Київ : Музична Україна, 1983. 340 с.
3. Устименко-Косоріч, О. А. Масова та елітарна культура: проблеми взаємодії : навч. посіб. для студ. зі спец. 8.02020401 «Музичне мистецтво». Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 175 с.
4. Shaw, A. Social Dance: From Dance Hall to Disco. Macmillan, 1985.
5. Franks, A. H. Social Dance: A Short History. Routledge, 1963.
6. Friedlander, Paul. Rock and Roll: A Social History. Westview Press, 2006.

ТЕМА 5. Хіп-хоп як глобальне танцювальне явище.

Мета лекції: сформувати у студентів системне уявлення про хіп-хоп як багатокомпонентне культурне та танцювальне явище; проаналізувати історико-соціальні передумови його виникнення в контексті афроамериканської спільноти Нью-Йорка; дослідити структуру хіп-хоп культури та основи техніки breaking як першого хореографічного напрямку у хіп-хопі.

План лекції:

1. Виникнення хіп-хопу: соціокультурні умови в Бронксі 1970-х років.
2. Структура хіп-хоп культури: MCing, DJing, breaking, graffiti, knowledge.
3. Breaking як танцювальна складова хіп-хопу: техніка та розвиток.
4. Музична взаємодія, імпровізація та естетика руху в breaking.
5. Роль батлів, кінематографу та соціальних мереж у популяризації хіп-хоп танцю.

Зміст лекції:

1. *Виникнення хіп-хопу: соціокультурні умови в Бронксі 1970-х років*

Хіп-хоп виник як форма культурного опору молоді в економічно занедбаних районах Південного Бронксу, Нью-Йорк. Етнічна та расова маргіналізація, зростання злочинності, безробіття, руйнування інфраструктури

стали каталізаторами формування альтернативної культури самовираження. Саме на енергійних блок-вечірках району Бронкс хіп-хоп почав творити свою історію, а діджеї Kool Herc та Grandmaster Flash заклали ритмічну основу. Ці зібрання були не просто вечірками, а платформою для самовираження молоді в суспільстві, де вона відчувала себе безголосою. Легенда свідчить, що започаткував цей рух DJ Кул Херк, ямайський діджей, який переїхав до Брукліна у віці 12 років і швидко став одним із найпопулярніших ді-джейв Нью-Йорка. DJ Herc геніально придумав розширити танцювальні частини пісень, щоб створити кращі можливості для демонстрації розривних рухів танцюристів.

Вулична культура існувала споконвіку у всіх країнах. Але в США, де є гетто, вона мала особливу ізольованість від суспільства. І ось вона виплеснулася на вулиці білих кварталів, а потім в маси - шоу-бізнес, дискотеки, кіно і т.д. Афроамериканська та пуерториканська молодь, позбавлена доступу до формальної освіти та мистецьких інституцій, створила власні канали культурної комунікації. Початково хіп-хоп формувався як комплекс вуличних практик, що включав музику, танець, візуальне мистецтво та словесну імпровізацію.

2. Структура хіп-хоп культури: MCing, DJing, breaking, graffiti, knowledge

Термін "хіп-хоп" був популяризований діджеєм Африка Бамбаатаа (Afrika Bambaataa). Згідно з концепцією Африки Бамбати, хіп-хоп має п'ять фундаментальних елементів:

MCing (речитатив, або читання репу) — вокальний компонент, що включає римовану імпровізацію; MCing, або реп, виник як вокальний вираз, де ритмічне та римоване мовлення використовувалося для розповіді історій та передачі повідомлень.

DJing — створення музичного супроводу за допомогою грамплатівок, скретчингу та міксування; Діджеїнг заклав музичну основу, коли діджеї експериментували з брейк-бітами та вертушками, щоб створити безперервний потік музики.

Breaking(який також відомий як брейк-данс, бі-боїнг та бі-гьорлінг).— танцювальний аспект, що виражає енергію, фізичність та змагання; Брейкінг, фізичне втілення хіп-хопу, поєднав у собі елементи танцю, атлетизму та артистизму, перетворивши тротуари та танцмайданчики на сцени для виступів.

Graffiti — вуличне візуальне мистецтво як форма візуального протесту та самовираження; графіті розфарбовувало міські пейзажі яскравими муралами й тегами, ставши формою вуличного мистецтва, що надавало ідентичності міському середовищу.

Knowledge — філософія хіп-хопу, що підкреслює значення історичної свідомості, ідентичності та взаємоповаги.

Хіп-хоп культура перетворилася на впливовий аспект глобального суспільства. Це не просто стиль музики чи танцю, це спосіб життя, який охоплює філософію, моду, мову та погляд на світ.

Різні елементи хіп-хопу стали інструментами для розповіді історій, соціального коментування та побудови спільнот, що відображають реалії та прагнення цілого покоління. Поширюючись континентами, хіп-хоп адаптувався до контекстів, резонуючи з різними групами і породжуючи нові форми самовираження та піджанри.

Експерти і дослідники хіп-хопу вважають, що цей стиль не потребує високої танцювальної майстерності, що робить його ідеальним для початківців у сучасній хореографії. При цьому він може сприяти розвитку впевненості у собі, покращенню фізичної підготовки і формуванню бажання до самовдосконалення. Серед основних характеристик хіп-хопу можна виділити: можливість імпровізації та виразності, коли виконавці можуть додавати власний стиль і рух, що робить кожне виконання унікальним; характерні рухи, які включають ізоляцію частин тіла, таку як контроль руху голови, рук тощо, створюючи стильні та індивідуальні комбінації; елементи брейкдансу, що включають складні акробатичні рухи, обертання і т. д. ; ізольовані рухи: попінг, локінг і твістінг, які додають захопливого ефекту; тісне взаємодія з ритмом і музикою, що підкреслює енергію і динаміку хореографії; елементи стайлінгу - унікальні рухи та манера виконання, які надають виступу виразності та індивідуальності; яскраві прояви вуличної культури і моди - поєднання індивідуальності з міською естетикою.

3. Breaking як танцювальна складова хіп-хопу: техніка та розвиток

Breaking — перша форма хореографії в культурі хіп-хоп. Його витоки — у поєднанні афро- та латиноамериканських танцювальних традицій, бойових мистецтв, капоейри, гімнастики. Перед умовою формування брейкінгу став громадський рух за зрівняння прав чорношкірих і білошкірих американців що відбувався в 60-х роках ХХ століття. Саме під час вирішення суперечок між ними зародилися батли — спеціальні змагання серед bboys (так називали хлопців, що займаються брейкінгом, а дівчат bgirls). Батли стали альтернативою бійок та мотивували молодь розвиватися в брейкінгу. Ще однією важливою складовою для розвитку того часного брейкінгу став розвиток хіп-хоп музики. Створення спеціального «брейк» біту приписують Кул Херку, саме він під час своїх концертів робив так звані «брейки» — вмикав фанкову, інструментальну музику в якій не було слів була лише мелодія та біт. Під час таких «брейків» bboys & bgirls робили коло та танцювали по черзі, таке явище називають джемами, їх найчастіше використовують для розминки перед батлами. Першою брейкінг командою (crew) вважають Zulu Nation вона

була заснована Африкою Бамбата у 1970 році в Нью-Йорку. Саме вони сформували ідеологію хіп-хоп культури «Peace, love, unity and having fun», вона полягає в дотриманні ідеалів миру, любові, єднання та веселощів для всіх рас, релігій та націй. Також були відомими Rock Steady Crew, вважають, що саме вони ввели термін «breakdancing», New York City Breakers. Структурно breaking поділяється на чотири основні категорії рухів:

- Toprock — танцювальні рухи у вертикальному положенні, вступна частина перед виходом у «низ»;
- Downrock (footwork) — техніка руху в горизонтальній площині, акцент на координацію та контроль;
- Freeze — зупинка тіла в складній статичній позі, що завершує комбінацію;
- Power moves — акробатичні обертальні елементи з високим рівнем складності (windmill, flare, headspin).

Рухи мають чітку музикувану структуру, вимагають фізичної витривалості, координації, креативності. У breaking важливу роль відіграє імпровізація — здатність танцівника інтерпретувати музику та відповідати на виклики суперників у батлах.

4. Музична взаємодія, імпровізація та змагання в breaking

Танцівник вступає в діалог з діджеєм, ритмом та публікою. Характерна риса — музикальність: точне відчуття ритмічного малюнку (beat-killing), акцентування руху на музичному рельєфі. Імпровізація поєднується з заздалегідь відпрацьованими комбінаціями. Характерна експресія, ритмічна точність, унікальний стиль кожного b-boy або b-girl.

Поширення брейкінг культура завдячує Джеймсу Брауну та його треку «Get down to the floor», та фільму який став популярним в 1984 році «Breakin'», саме завдяки цьому фільму брейкінг поширився на території Європи. За цей час брейкінг набрав нових форм, складних нових рухів та ставав ще більш популярним. Виокремились 3 стилі цього танцю: нью-йоркський (характеризується всім відомими (базовими) 6 степами в футворці), європейський (формувався на базі народних танців країн Європи) та канадський (характеризується різними проїздами, про слизаннями). Найвідомішими танцівниками того часу були: bboy crazy legs (Rock Steady crew), bboy Ken swift (Rock Steady crew), Zulu King Flowrex (Zulu Nation), Ice-T (Zulu Nation), Lil Lep (New York city breakers), Kid Nice (Floor Master Crew) та багато інших. Першими офіційними змаганнями в брейкінгу вважають Battle of the Year (BOTY), це командний батл, що проводиться з 1990 року. Найпрестижнішим індивідуальним батлом вважається Red Bull bc One, що проводиться з 2004 року. У жовтні 2018 року брейк-данс уперше увійшов у

програму юнацьких олімпійських ігор, що відбулися у Буенос-Айресі. Для участі в змаганнях було відібрано 12 хлопців та 12 дівчат з усього світу. 25 червня 2019 року МОК попередньо включив брейк-данс до програми літніх олімпійських ігор у Парижі 2024 року. Судді оцінюватимуть техніку, креативність і манеру виконання учасників. Хоча більшість представників спільноти брейк-дансу вітали включення танцю в олімпійську програму, деякі представники стилю висловили побоювання щодо того, що його культура і автентичність загубляться на настільки масштабному майданчику.

5. Роль батлів, кінематографу та соціальних мереж у популяризації хіп-хоп танцю.

Вуличні стилі танцю є відносно молодими у хореографічному мистецтві. Проте, їх популярність зростає з кожним роком. З'являється все більше професійних танцівників і приватних танцювальних студій, які займаються різноманітними вуличними стилями танцю. Все частіше вуличний танець використовується у комерційній сфері хореографічного мистецтва, кліпах, фільмах тощо. Такого ж поширення він набуває й у соціальних мережах та медіа. Тож, наявна тенденція до постійного збільшення інтересу танцівників у вуличних стилях танцю.

Найвідоміші телешоу, які поширили хіп-хоп танець: So You Think You Can Dance, America's Best Dance Crew (ABDC). Культові фільми: Wild Style (1982), Beat Street (1984), Breakin' (1984), Step Up (2006–2019), Stomp the Yard (2007), StreetDance 3D (2010), Planet B-Boy (2007) та інші поширили хіп-хоп у Європі та Азії.

Батли (змагальні зустрічі) стали головним простором комунікації та еволюції танцю, підтримують принципи поваги, честі, технічного розвитку. Танцювальні батли, що популяризували хіп-хоп:

- Battle of the Year (BOTY) Заснований у 1990 році — один із найвідоміших світових батлів з брейкінгу. Платформа для легендарних команд: Last For One, Flying Steps, Gamblers.
- Red Bull BC One. Індивідуальні батли b-boy'ів та b-girl'ів із усього світу. Проводиться з 2004 року, має величезний вплив на розвиток хіп-хопу як спорту.
- Juste Debout (Франція). Міжнародне змагання з таких стилів: hip-hop, house, popping, locking. Один із найпрестижніших фестивалів стріт-денсу у світі.
- Hip Hop International (HHI). Чемпіонат світу з хіп-хоп танців (у категоріях: соло, дует, команда, мегакрю). Відкрив світові безліч нових танцювальних формацій.

- World of Dance (WOD). Спочатку танцювальний тур, пізніше — глобальне шоу (включає шоу з Дженніфер Лопес). Прославив команди: Jabbawockeez, Les Twins, Kinjas.

У XXI столітті соціальні мережі (YouTube, Instagram, TikTok) стали платформами для миттєвої глобалізації танцю, формування онлайн-спільнот, проведення віртуальних батлів, фіксації технічного прогресу.

Висновки. Танець хіп-хоп виступає невід’ємною складовою багатовимірної культури хіп-хопу, яка репрезентує автентичні риси міського середовища, охоплюючи комплекс соціокультурних елементів — зокрема, вуличну моду, музику, графіті-мистецтво, — та ґрунтується на цінностях колективної творчості, безперервної еволюції й самовираження. У цьому контексті хіп-хоп не зводиться виключно до жанру музики чи стилю танцю, а функціонує як цілісна система світогляду, що включає власну філософію, мову, естетичні уподобання й форму соціальної поведінки. Однією з ключових характеристик танцю хіп-хоп є імпровізація, що передбачає чутливу реакцію виконавця на музичний ритм і повне занурення тіла в його енергію.

Питання для самостійного вивчення:

Як хіп-хоп танець взаємодіє з музикою? Що таке музична акцентуація у танці?

Яке значення має імпровізація в хіп-хоп танці? Як вона розвивається?

Чим відрізняється традиційний хіп-хоп стиль від його сучасних форм та гібридів (наприклад, хіп-хоп контемп, хіп-хоп джаз тощо)?

Питання для самоконтролю:

Які соціокультурні умови стали передумовами виникнення хіп-хопу в Бронксі?

Назвіть і охарактеризуйте п’ять основних складових хіп-хоп культури.

Які засоби популяризації хіп-хоп танцю виокремлюють дослідники?

Використана література:

1. Журавльова А.В. Значення музичної творчості джеймса брауна для розвитку вуличної танцювальної культури (1960–1970-ті роки). Педагогічні науки. 2018. Вип. 138. С. 102–109.
2. Колесник С., Волох Т. Історія хіп-хоп культури та її еволюція. Humanities science current issues. 2019. Т. 2, № 21. С. 15–19. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/21.167221> 3.

3. Пастухов О. А. Хіп-хоп: характерні особливості та вплив на сучасну хореографію. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2024. № 1. С. 291–295.
4. Плахотнюк О., Середа О. Хіп-хоп – танцювальна субкультура молоді. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. 2024. 144 с.
5. Gorney C. Hip Hop Dance: Performance, Style, and Competition. A THESIS Presented to the Department of Dance and the Graduate School of the University of Oregon in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Fine Arts. 2009. 48 p.
6. Huntington C. S. Hip Hop Dance: Meanings and Messages. Jeffeson, North Carolina: McFarland and Company, Inc. Publishers, 2007. 131 p.
7. WDSF Breaking. Rules and Regulations Manual. WDSF Breaking. 113 s.
8. URL: <https://www.redbull.com/ua-uk/what-is-hip-hop-guide>

ТЕМА 6. Стили street dance у молодіжному середовищі.

Мета: ознайомити студентів з історичними витоками, естетичними засадами та технічними характеристиками вуличних танцювальних стилів locking, popping і house dance як важливих складових популярної молодіжної хореографії кінця XX – початку XXI століття. План лекції:

План лекції:

1. Вуличні танці як культурний феномен.
 2. Locking: естетика, техніка, театралізація.
 3. Popping: механіка скорочень м'язів, ритмізація руху.
 4. House dance: імпровізація, музикальність, тілесна свобода.
 5. Соціокультурне значення street dance у молодіжному середовищі.
- 1. Вуличні танці як культурний феномен.*

В кінці XX – початку XXI століття набуває широкого розвитку один із напрямків сучасного хореографічного мистецтва вуличні танці – стріт денс (street dens). Музика, що супроводжує танець стріт денс є найчастіше композиції з хіп-хопу, R&B, фанку, електро, дабстепу та іншими жанрів музики, які стимулюють рух та дозволяють танцівнику здійснювати імпровізацію. Велику увагу приділяють фрістайлу – вільному, імпровізованому танцю, де танцівник виражає свою індивідуальність, креативність та власний стиль, танцювальна стилістика кожного виконавця або групи виконавців можуть бути вільновідпущеними або відтворювати демонстрацію заздалегідь обумовлених правил або теми танцю.

Street dance — узагальнюючий термін для танцювальних форм, що зародилися поза академічними або театральними інституціями, у середовищі

міської молоді. Ці стилі стали своєрідною відповіддю на урбанізацію, расову сегрегацію та культурне маргіналізування афроамериканських громад у США другої половини XX століття.

«Вуличний танець — це не просто форма руху. Це мова опору, засіб самоідентифікації і конструювання альтернативного культурного простору» (Rose, 1994).

Найбільш значущі осередки виникнення street dance — Лос-Анджелес, Нью-Йорк, Чикаго. Саме тут сформувалися ключові стилі: locking, popping, breaking, house dance, krumping та ін.

2. *Locking: естетика, техніка, театралізація.*

Локінг (Locking) (спочатку «кемпбелокінг») — фанковий стиль танцю, назва якого прийшло з англійської «lock» (замок), так стали називати поєднання швидких рухів та завмирання в імпровізаційних позиціях на короткий час, а потім продовження рухів з тією ж швидкістю. Цей стиль заснований на швидких і чітких рухах рук та м'якіших рухах стегон та ніг. Рухи амплітудні, дуже ритмічні та завжди тісно прив'язані до музики. Історія Локінг (Locking) почалася з однієї людини на ім'я Дон Кемпбелл. В кінці 1960-х він поставив танець, змішавши кілька стилів, і під час виконання додав власний рух, який тепер відомий як «lock». Цей рух був створений випадково: кожен раз, коли Дон Кемпбелл не міг зробити рух «The Funky Chicken», він зупинявся в точці, переміщаючи руки вниз. Він не міг виконувати танець швидко, бо не пам'ятав, який рух йшов далі. Навіть взаємодія з публікою була придумана спонтанно: коли люди почали сміятися з його незвичайних рухів, він став показувати на них пальцем (тепер цей рух відомий, як «point»). Дон додав всі ці рухи у свої виступи, і вони незабаром стали популярними. Танок, що вийшов, назвали «Кемпбелокінг», а пізніше скоротили до «Локінг». На початку 1970-х років це започаткувало створення локерських танцювальних колективів, зокрема команди Кемпбелла, «The Lockers». Локінг (Locking) за своєю природою - танцювальна імпровізація, яка все ж таки складається із набору певних рухів. Однак, багато локерів змінюють або змішують їх з іншими рухами та створюють власні варіанти стилю. Загалом, головна відмінна риса локінгу - невелика пауза і продовження руху на другий або четвертий біт по рахунку. Локінг (Locking) включає досить багато акробатичних і фізично складних елементів, таких як приземлення на одне коліно чи спліт (split).

Спочатку Локінг (Locking) танцювали під музику стилю Фанк (Funk), який і досі залишається основним стилем музики, під яку танцюють локери, і використовується в багатьох міжнародних танцювальних контекстах. Фанк (англ. funk) - одна з основних течій афроамериканської музики.

Основоположниками стилю стали Джеймс Браун, Джордж Клінтон і Слай Стоун. Слово фанк - жаргонне, воно означає танцювати так, щоб дуже сильно змокнути. Фанк насамперед є танцювальною музикою, що визначає його музичні особливості: гранична синкопованість партій усіх інструментів (синкопійований бас називається «фануючим»), пульсівний ритм, вокал, що кричить, багаторазове повторення короткі мелодійні фрази.

Технічні особливості: раптове «застигання» в позі; використання жестів «pointing», «wrist rolls», «uncle Sam points»; динамічне чергування руху та зупинки; театралізованість, гротескність, позитивна емоційність. Соло танцюриста починається з вільного руху рук, переходить у жорстку фіксацію (lock), супроводжується широкою посмішкою і зоровим контактом із глядачем.

«Locking — це театр руху, де тіло стає коміксом, а танець — жартом із глибоким соціальним підтекстом».

3. *Popping: механіка скорочень м'язів, ритмізація руху.*

Popping сформувався в Каліфорнії на початку 1970-х років у середовищі funk-субкультури. Його основою є техніка мікроскорочення і розслаблення м'язів, що створює ефект «вибуху» (pop) в ритмічному малюнку музики.

Технічні особливості: контрольоване скорочення м'язів (hit); ефект хвилі (wave), роботизованих рухів (robot), ізоляцій; стилізації: puppet, boogaloo, ticking, strobing; робота на контрасті: жорстке — м'яке, стримане — динамічне.

«Техніка popping — це мікрофізіологія танцю, де тіло стає звуковою скульптурою» (Banes, 2001)

Опанування popping вимагає високого рівня контролю над тілом, синхронізації з ритмом, уважності до мікроімпульсів і музичних нюансів.

Popin 'Pete, Boogie Frantick і Storm — живі легенди попінгу. «Коли мені було 18 років, я три місяці займався балетом — для того, щоб навчитися балансу, дисципліни. І деякі елементи (наприклад, рухи ніг) в попінг я переносив з балету, а ще з фламенко і сальси. І ми завжди цим займалися, просто у той час у нас не було соцмереж, щоб розповісти про це. Але, звичайно, це безперервна еволюція: різні стилі переплітаються між собою, запозичують рухи один у одного», — розповідає Popin 'Pete про зародження стилю попінг.

4. *House dance: імпровізація, музикальність, тілесна свобода.*

Хаус (House) - є групою клубних танцювальних стилів, які виконувались в основному під хаус-музику, і які зародились у клубах Чикаго та Нью-Йорка. Хаус (House) увібрав у себе рухи з багатьох інших джерел, таких як: капоейра, чечітка, джаз, бі-боп, сальса, хіп-хоп, брейк і т. д. В основі Хаус (House)

лежать три основні складові: Jacking/Feeling, Footwork, Lofting. Jacking/Feeling - оригінальний стиль Хаус (House), родом з Чикаго і містить в собі хвилеподібні розгойдування тіла, характерні для африканських танців. Технічно Jacking є дія Ріпл (ripple), легке хвилеподібне розгойдування хребта, що починається від центру тяжкості тіла, яке може бути виконано в різних напрямках (вперед і назад, із боку в бік). Jacking – це фундамент, який ініціює більш складні рухи та Footwork. У сучасному танцювальному хаус-середовищі більшість танцюристів використовують свою власну інтерпретацію Jacking, свій власний «грув», розгойдування та стан тіла при виконанні базових степів Хаус. У зв'язку з цим поняття Jacking, у сучасній танцювальній Хаус культурі, розширилося до поняття Feeling.

«House dance — це не техніка, а стан. Це діалог із музикою, що ніколи не повторюється однаково» (Thomas, 2010).

Музика Хаус є стилем електронної танцювальної музики, яка виникла в Чикаго, штат Іллінойс, США на початку 1980-х років. Спочатку вона стала популярною на дискотеках середини 1980-х, які організовувалися для афро-американської, латиноамериканської громад. Спочатку це сталося в Чикаго, а потім і в інших містах США, таких як Детройт, Нью-Йорк, Лос-Анджелес та Маямі. Потім вона досягла Європи, перш ніж стати частиною основного напряму поп- та танцювальної музики по всьому світу від початку до середини 90-х років. У Хаусі відчувається сильний вплив елементів соул та різновидів диско, в які проникнув фанк. Хаус зазвичай імітує перкусію (ритм) диско, особливо виділяється використання бас - барабана на кожен біт, але також можуть виділятися використання синтезованої басової партії, електронних барабанів, електронних ефектів, семплів (зразки) фанк та поп, а також вокалу, з ревербераціями або з підкресленою затримкою. Темп музики Хаус коливається від 118 до 135 ударів на хвилину, з частотою, що найбільш зустрічається близько 130 ударів за хвилину. Загальним елементом Хауса є удар бочки, що виділяється на кожен біт, зазвичай, згенерований драм-машиною чи семплером.

5. Соціокультурне значення *street dance* у молодіжному середовищі.

Street dance — не лише тілесна практика, а й спосіб комунікації, приналежності до спільноти, створення культурної ідентичності. Він активно використовується у батлах, відеокліпах, рекламних кампаніях, фестивалях. Вуличний танець трансформувався у сценічну форму, зберігаючи при цьому енергію протесту, імпровізації та автентичності. Стили locking, popping та house dance є культурно значущими формами сучасної хореографії, які поєднують технічну віртуозність і соціальну виразність. Street dance став фундаментом для формування молодіжних субкультур і творчих практик у різних сферах — від вуличної сцени до академічної хореографії. Осмислення

цих стилів як мистецького явища сприяє розвитку тілесної свідомості, ритмічного чуття, імпровізаційної свободи та культурної емпатії.

Питання для самостійного вивчення:

Як street dance впливає на культурну ідентичність молоді? Які соціальні функції виконують ці стилі в молодіжному середовищі?

В чому полягають основні відмінності між House dance і іншими стилями street dance, зокрема у техніці та імпровізації?

Як можна поєднувати техніки з різних стилів street dance для створення нового хореографічного образу?

Питання для самоконтролю:

Які основні історичні етапи розвитку стилів street dance? Які впливи стали вирішальними для їх формування?

Що таке "м'язові скорочення" у стилі Popping? Як ця техніка визначає рухи і виразність танцю? Що таке «lock» у танці locking, і як цей рух впливає на хореографічний стиль?

Які основні музичні характеристики стилів street dance і як вони взаємодіють з танцювальними техніками?

Використана література:

1. Плахотнюк О. Стилi та напрямки сучасного хореографiчного мистецтва. Львiв : ЦТДЮГ, 2009.
2. Сучасне хореографiчне мистецтво: пiдгрунтя, тенденцiї, перспективи розвитку : навч.-метод. посiб. / упор. О. Плахотнюк. Львiв : СПОЛОМ, 2016. 25.
3. Сучасний танець. Основнi теорiї i практики / О. Бiгус, О. Маншилiна, Д. Кондратюк. Л. Мова, А. Журавльова, I. Герц, Н. Донченко, Н. Батеева. К. : Лiра-К, 2016. 262 с.
4. Хольченкова Н. Сучасний танець: основнi напрями та характернi особливостi розвитку. Вiсник НУЧК iменi Т.Г. Шевченка 2018. Т. 2. № 154.
5. URL: <https://www.redbull.com/ua-uk/films-and-shows-about-dance-rbtv>
6. URL: <https://acety.org/acety/tanc-ruk/tanczevalnyie-stili-street.html>

ТЕМА 7. Танцювальнi напрями в масовiй культурi XXI столiття. Глобалiзацiя та кроскультурнi взаємодiї в сучасному популярному танцю.

Мета лекцiї: ознайомити студентiв з основними танцювальними напрямими XXI столiття в контекстi масової культури, виявити вплив

глобалізаційних процесів на розвиток танцю, проаналізувати явища кроскультурної взаємодії та гібридизації в сучасній хореографії.

План лекції:

1. Танцювальна культура XXI століття: загальні тенденції
2. Масова культура та її вплив на танець
3. Основні напрями сучасного танцю в глобальному контексті
4. Глобалізація: поняття, виклики, можливості
5. Кроскультурні взаємодії та гібридні танцювальні форми у сучасному популярному танці
6. Роль медіа, соціальних мереж і цифрових платформ

1. Танцювальна культура XXI століття: загальні тенденції

Перехід від локальних до глобальних практик. Уніфікація технік та зростання гібридних форм. Зміщення акценту з традиційних сценічних форматів до цифрового простору (TikTok, YouTube, Instagram). Танцювальна культура як інструмент соціальної комунікації, ідентичності та протесту. Танець стає універсальною мовою XXI століття – водночас емоційною, політичною і комерційною.

2. Масова культура та її вплив на танець

Масова культура — це форма культури, орієнтована на масового споживача, яка розповсюджується через засоби масової інформації, індустрії розваг і комунікаційні технології. Вона характеризується доступністю, стандартизацією, репродуктивністю та швидкою змінюваністю. Основними рисами масової культури є – комерціалізація (орієнтація на прибуток, популярність і маркетингову привабливість); глобальність (швидке поширення завдяки інтернету, телебаченню, соціальним мережам); уніфікація змісту (спрощення і стандартизація естетичних форм); тимчасовість (домінування трендів і короткотривалих мод). У XX–XXI століттях танець стає важливою частиною масової культури. Його трансформації зумовлені змінами в медіа-середовищі, розвитком шоу-індустрії, глобалізаційними процесами та появою нових форм споживання культури. Спостерігаємо комерціалізацію танцю: вплив шоу-бізнесу, телепроектів, реклами; формуванню стандартів популярності через алгоритми соцмереж; реплікацію рухів у форматі челенджів, флешмобів. Шоу «So You Think You Can Dance», «World of Dance», «Dancing with the Stars». TikTok-танці: спрощені форми рухів для масового наслідування

Раніше танцювальні практики мали ритуальний, сакральний, комунікативний або сценічний характер. У масовій культурі танцювальний рух

стає способом самопрезентації, візуального контенту, розваги та трендового самовираження.

3. Основні напрями сучасного танцю в глобальному контексті

Hip-hop та street dance – як глобальна культура із соціальним корінням.

К-поп хореографія – гібрид східних та західних танцювальних технік. Нині, один з найпопулярніших музичних напрямків, Завдяки К-POP в танцювальному світі з'явився Cover Dance. Кавер денс - це відтворення хореографій, які К-POP зірки виконують під свої пісні. Зараз кавер денс активно розвивається серед молоді, номінації з цього напрямку з'являються на багатьох танцювальних фестивалях в різних країнах світу на рівні з іншими популярними сучасними стилями. Демонстрація презентації з теми «К-поп»: [URL:https://docs.google.com/presentation/d/1kz7nLodIbp3UMXRUI4NVO1t-U-QCkj14wW9fiy-n8z4/edit?slide=id.p1#slide=id.p1](https://docs.google.com/presentation/d/1kz7nLodIbp3UMXRUI4NVO1t-U-QCkj14wW9fiy-n8z4/edit?slide=id.p1#slide=id.p1)

Commercial dance – постановочний танець для кліпів, концертів, реклами.

Afro dance styles (Afrobeats, Azonto) – зростаючий вплив африканських ритмів.

Dancehall, reggaeton, urban fusion – латиноамериканський вплив у глобальному масштабі. Денсхолл (Dancehall) це ямайський вуличний танець, який включає кілька сотень соціальних танців починаючи з кінця 70-х років 20 століття і до теперішнього часу, які характеризуються унікальними вібраціями (грувом). Денсхолл (Dancehall) танцюють і чоловіки і жінки, але виконання деяких рухів відрізняється між чоловіками та жінками. За часом зародження тих чи інших соціальних танців та виникнення тих чи інших музичних течій, Денсхолл (Dancehall) умовно заведено розділяти на Old school, Middle school, New school.

Contemporary fusion – поєднання контемпорарі з етнічними, міськими, соціальними танцями.

Jazz-funk– це стріт-джаз нового покоління, тобто суміш різних танцювальних вуличних та клубних стилів, що розвиваються з початку 21 століття та основи джазового танцю. Джаз фанк з'явився як хореографія на композиції «поп-музики» початку 21 століття та розвивається зараз професійними та самодіяльними хореографами. Одними з перших хореографів у цьому стилі були Kevin Maher, Brian Friedman, Bobby Newberry. Джаз-фанк може включати рухи, типові для джазового танцю: обертання, стрибки, шпагати та напівшпагати, рівні, падіння, зміщення акцентів, уповільнення, зупинки у поєднанні зі стилізованим виконанням базових елементів вуличних та клубних танцювальних стилів, таких як: денсхолл (dancehall), хіп-хоп (hip-

hop), хаус (house), ваакінг (waacking), вог (vogue). Найбільш відомі виконавці такої музики: Beyonce, Katy Perry, Rita Ora, Selena Gomez, Ciara, Nicki Minaj, Jessie J, Britney Spears, The Pussycat Dolls, Miley Cyrus, Nicole Scherzinger, Ke\$ha, Christina Aguilera, Lady Gaga, Rihanna, Kelly Rowland, Keri Hilson, Nelly Furtado, Iggy Azalea, Chris Brown, Leona Lewis, Jennifer Lopez, Wanessa, Natalia Kills, Pink, Fergie, Madonna, David Guetta, Gwen Stefani, Shakira, Alicia Keys, Lindsay Lohan, Janet Jackson та ін.

Waacking – зародився як танцювальна клубна культура наприкінці 60-х років 20 століття у Лос-Анджелесі і був переважно культурою латиноамериканського та афроамериканського соціуму. Майкл Анджело, один із родоначальників ваакінг культури, створив танцювальну групу «Cosnmetics», яка брала участь у так званих «Гарбо шоу». До того, як стиль став називатися Ваакінг, це були просто пози, що змінювали один одного в танці, що наслідували кінозірки 20-50-х років, таким як: Гретта Гарбо, Марлен Дітріх, Сід Чарріз, Мерлін Монро, Одрі Хепберн. Назва Ваакінг (Waacking) (від «waack»-махати руками) з'явилася на початку 1970-х, коли танцюристи стали активно використовувати рухи кистями та різкі махи руками у своєму танці та стали брати участь у телевізійному шоу «The Soul Train». Серед них такі як Arthur, Tinker, Billy Star, Billy Goodson, Michael Angelo, Danny Lugo, Victor Manuel, Lonnie Carbajal, Lamont Peterson, Ruben Williams, Derrick Bennett, Gary Keys, Gary Harris, Blinky, Micky Lord, John Pickett, Lil Tommy, Tyrone Proctor Jeffery Daneills, Jody Watley. Ваакінг (Waacking) –танцювальний стиль, який характеризується швидкими та різкими рухами кистей і рук, у поєднанні з чіткими лініями плечей, спини, ніг, проходками та сполучними кроками джазового танцю, театральними позами, що наслідують моделям та кіноактрисам, створюючи при цьому діалог з аудиторією, манерність та епатаж. Спочатку танцювався під фанки-диско та фанк-музику.

Vogue, як танець починає свою історію в 70-х роках у Нью-Йорку, як одна з популярних форм розваги для «розкріпачених» верств населення Спочатку це було звичайне копіювання поз, що наслідували поза моделей з фотографій «глянсових» журналів з деякими впливами бальних залів Гарлема 30-х. Згодом поодинокі «пози» доповнились рухами та пластичною інтерпретацією музики, трансформувались у танець. Люди, яким соціальний статус не дозволяв наблизитися до високої моди, отримали можливість брати участь у своїх шоу, на так званих вог-балах (Vogue Ball). Виходячи на імпровізовані подіуми, вони могли по-справжньому відчувати себе зірками, демонструвати свою майстерність і талант, висловлювати свої почуття в танці, вигадувати образи та створювати костюми для виступів. Так утворилася нова субкультура з балами, трофеями, статусами та будинками (Houses). Відомий американський фахівець Вог (Vogue) та Ваакінг (Waacking) культури Archie Burnett так характеризує Вог (Vogue): «Я хочу бути супермоделлю. Я граю в

неї, у її життя. Клік, клік - поза, поза. Я така чудова сьогодні. Я така чудова...» Сьогодні Vogue став невіддільною частиною сучасної House-культури, привносячи свіжість та нове дихання у сучасну хореографію.

4. Глобалізація: поняття, виклики, можливості

Глобалізація – процес об'єднання культур через комунікації, транспорт, ЗМІ. . У культурному контексті глобалізація означає зростаючу взаємозалежність між культурами, посилення транснаціонального обміну ідей, стилів, практик та символів. У хореографічному вимірі глобалізація сприяє поширенню танцювальних практик між континентами, прискорює адаптацію локальних традицій до глобальних трендів і змінює канали сприйняття та презентації танцю (через цифрові медіа, стрімінгові платформи, соціальні мережі тощо), зникають межі між "високим" та "масовим" мистецтвом.

Для танцювальної культури ключовими викликами глобалізації є:

- втрата автентичних форм і занепад локальних хореографічних традицій під тиском глобального мейнстріму (**уніфікація стилів**);
- використання танцювальних елементів певної культури без розуміння або поваги до їхнього походження, що може призводити до етичних конфліктів (**культурна апропріація**);
- переважання розважального й масового підходу над художньо-етичним або ритуально-смысловим (**комерціалізація**);
- нерівні можливості представлення культур із глобального Півдня у порівнянні з гегемонією культур глобального Заходу (дисбаланс доступу).

Однак глобалізація відкриває і нові можливості:

- поєднання різних танцювальних традицій сприяє створенню нових форм і стилів. Розширення культурного діалогу: індійський Bollywood dance, корейський K-поп, бразильський Funk carioca у глобальному тренді;
- розвиток онлайн-платформ дає можливість навчатись у викладачів з усього світу без фізичних меж;
- артисти, хореографи та колективи мають змогу брати участь у міжнародних проєктах, фестивалях, резиденціях (інтернаціоналізація сцени).
- синтез танцю з новітніми технологіями, візуальним мистецтвом, музикою і медіа відкриває нові перспективи працевлаштування та самореалізації.

5. Кроскультурні взаємодії та гібридні танцювальні форми у сучасному популярному танці

Кроскультурна взаємодія — це процес взаємовпливу культур, що передбачає обмін цінностями, традиціями, художніми формами та практиками. У танці це означає: запозичення рухових технік, ритміки, пластики;

інтерпретацію культурного змісту з урахуванням нових соціальних чи естетичних контекстів; синтез кількох традицій у нову хореографічну форму.

Гібридні танцювальні форми — це хореографічні практики, що виникають унаслідок поєднання елементів з різних танцювальних традицій, стилів, технік та культур. Вони є результатом процесів глобалізації, кроскультурної взаємодії, цифровізації та творчого експерименту. Гібридність у танці передбачає не механічне змішування, а інтеграцію, що дає нову якість, семантику та естетику руху. Гібридні форми часто створюються з урахуванням візуального сприйняття в цифровому просторі (Instagram, TikTok), адаптуються до кліпового мислення, монтажу, просторових і кутових рішень. Гібридні танці можуть включати елементи театрального жесту, тілесної імпровізації, невербального наративу, що виходить за межі класичної сценічної хореографії. Часто поєднують танець з мультимедіа, перформансом, саунд-дизайном, інсталяцією, що розширює межі танцю як форми мистецтва (інтердисциплінарність).

Urban Contemporary – поєднання стріт-естетики з контемпорарі.

Afro-Fusion – мікс африканських стилів з house, hip-hop, jazz.

Experimental – стилістично відкрита форма танцю, де важлива індивідуальність руху.

Commercial jazz-funk – гламурна, сценічна форма танцю, що поєднує street, jazz, vogue.

Dance-theatre (Tanztheater) – інтеграція танцю і театральної дії, що створює гібрид наративного та абстрактного вислову.

Гібридні танцювальні форми виступають символом відкритості до нового, руйнування жорстких жанрових меж і водночас — засобом самовираження в умовах глобального культурного обміну. Вони репрезентують сучасну тілесність як гнучку, багатошарову, візуально та семантично насичену структуру.

6. Роль медіа, соціальних мереж і цифрових платформ

У XXI столітті цифрові технології стали ключовим чинником трансформації танцювальної культури, істотно змінивши способи її продукування, поширення та сприйняття. Соціальні мережі — насамперед TikTok, YouTube та Instagram — виступають не лише як комунікативні платформи, а й як потужні інструменти формування та глобального розповсюдження танцювальних трендів. Одним із феноменів цифрової епохи стало виникнення так званих «танцювальних інфлюенсерів» — осіб, які за допомогою коротких відеоформатів впливають на смаки, стилістику та

репертуар мільйонів користувачів у глобальному масштабі. Їхня діяльність сприяє демократизації танцювальної практики: професійна підготовка більше не є обов'язковою передумовою для досягнення широкого визнання у цифровому просторі.

Особливу увагу привертає феномен танцювальних челенджів, які виступають як нова форма масового танцю в умовах цифрової синхронізації. Наприклад, танець до композиції Savage Love (Jason Derulo) отримав понад 100 мільйонів повторень на TikTok, що свідчить про глобальний масштаб культурної участі та формування уніфікованого рухового коду в межах цифрової комунікації. Такі практики відкривають нові горизонти для вивчення танцю як соціального явища — вони є водночас актом творчості, самоідентифікації та включення до глобального культурного поля. У цьому контексті цифрові технології стають не лише інструментом поширення танцювальної інформації, але й партнерами у навчальному процесі та творчій реалізації. Онлайн-платформи, відеотutorialи, стримінгові сервіси й спеціалізовані мобільні застосунки дозволяють хореографам і танцівникам не лише опановувати нові техніки, але й формувати індивідуальний бренд, розширювати мережі професійних контактів і відкривати нові кар'єрні можливості.

Однак поряд із беззаперечними перевагами цифровізації виникають і виклики, що потребують критичного осмислення: технологічна залежність, яка може призвести до зниження живого соціального контакту в танцювальній спільноті; порушення авторських прав в умовах вільного копіювання та реплікації хореографічного контенту; етичні дилеми, пов'язані з використанням штучного інтелекту для генерації руху, автоматизованої хореографії та візуальної реконструкції танцювальних стилів, що можуть належати до маргіналізованих чи автохтонних культур.

Таким чином, цифрова реальність стає амбівалентним середовищем для сучасного танцю — простором водночас безпрецедентних можливостей та складних соціокультурних питань, що потребують глибокої рефлексії з боку хореографів, дослідників та освітян.

Висновки. Танцювальна культура XXI століття зазнає істотного впливу глобалізаційних процесів, що сприяє трансформації локальних форм у глобальні практики та розвитку гібридних танцювальних напрямів. Масова культура, зокрема індустрія розваг та цифрові медіа, відіграє провідну роль у формуванні трендів у сучасному танцю, визначаючи нові формати поширення та споживання хореографічного мистецтва. Основні сучасні танцювальні напрями (hip-hop, commercial dance, K-pop choreography, afro dance styles, dancehall, reggaeton, urban fusion, contemporary fusion) вирізняються кроскультурною природою, де відбувається активне змішування етнічних,

соціальних та сценічних традицій. Кроскультурна взаємодія та гібридизація сприяють розширенню репертуару засобів виразності, стимулюють інновації та сприяють демократизації танцювального мистецтва, роблячи його доступним для широких мас через соціальні мережі та цифрові платформи. Сучасна танцювальна сцена характеризується тенденцією до децентралізації, у якій цифровий простір (TikTok, Instagram, YouTube) виступає як нова сцена для реалізації творчих практик, обміну культурним досвідом та формування нових форм хореографічної комунікації.

Питання для самостійного вивчення:

Проаналізуйте феномен кавер-денсу в контексті поширення К-поп хореографії. Які соціокультурні функції він виконує?

У чому полягає специфіка танцювальних форм afro dance styles, dancehall та contemporary fusion у контексті їх глобального впливу?

Як можна охарактеризувати сучасну танцювальну сцену в контексті перспектив подальшого розвитку популярного танцю?

Питання для самоконтролю:

Назвіть і охарактеризуйте основні сучасні танцювальні напрями у глобальному культурному контексті.

Що таке кроскультурна взаємодія та гібридизація у танці, і як вони проявляються в популярних хореографічних стилях?

Яку роль відіграють соціальні мережі та цифрові платформи у розповсюдженні танцювального контенту та формуванні нових хореографічних практик?

Використана література:

1. Бенедиктова Л. Емансипований глядач. Курбасівські читання. Постнекласична наука. 2014. № 96. С. 142–152.
2. Головей В. Ю., Цап'як М. Й. Теоретико-методологічні засади дослідження кроскультурних впливів у традиційному танцювальному мистецтві. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 1. С. 15–22.
3. Матвейчук М. До проблеми тілесності в сучасному танці. Студії мистецтвознавчі. 2015. Ч. 1. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2015_1_10.
4. Морфологія мистецтва. Синтез як особливість сучасного мистецтва. URL: <http://www.uristinfo.net/uchebnye-materialy/279-estetika--za-red-lv>.

5. Пастухов, О. (2022). Популярний масовий танець Vogue: від зародження до сучасності. Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство, 46, 175-180. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258639>
6. Романюк Л. Б. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження міжетнічної комунікації у сфері культури і мистецтва. Культура і сучасність: альманах. 2022. № 1. С. 70–75.
7. Червоник О. Рух, танець, свобода: розмова про перформанс. URL: <https://korydor.in.ua/ua/opinions/viktor-ruban-art-performance.html> (дата звернення: 14.05.2025).
8. Шабаліна О. Пластичність. Мова. Тіло : монографія. К. : ФО-П Поліщук О. В., 2017.
9. Шариков Д І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії. Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види. Словник: монографія. К.: КиМУ, 2010. 208 с.
- 10.Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.): Монографія: В 2 т. Х.: Основа, 2001. Т. 1. 520 с.; Т. 2. 400 с.
- 11.Boas F. The Function of Dance in Human Society. New York : Dance Horizons, Boas School, 1944. 52 pp.URL: <https://acety.org/acety/tanc-ruk/tanczevalnyie-stili-street.html>
- 12.Презентація з теми «К-поп»
[URL:https://docs.google.com/presentation/d/1kz7nLodIbp3UMXRUI4NVO1t-U-QCkj14wW9fiy-n8z4/edit?slide=id.p1#slide=id.p1](https://docs.google.com/presentation/d/1kz7nLodIbp3UMXRUI4NVO1t-U-QCkj14wW9fiy-n8z4/edit?slide=id.p1#slide=id.p1)